ЛЕТЮЧЕ ВІКОНЦЕ

Василь Голобородько

поезії

Поезія Василя Голобородька – буйна, одухотворена, по-філософському заглиблена. "Живопис" її нагадує мені полотна французького художника Курбе. Ми зазирнули у несподіваний і багатий внутрішній світ нашого молодого сучасника.

Андрій Малишко

Часто вірші В. Голобородька – це словесні пастелі, з мазками буйними і радісними, щасливими і контрастними, образ народжується з найщільнішого зближення віддалених і несподіваних асоціяцій, що дає спалах емоціональної сили. У його творах багато синіх, блакитних, золотавих, мідних тонів, різкої графіки, глибокого внутрішного драматизму, який свідчить про душевну напругу і вимогливість.

Маргарита Малиновська

У світовідчуванні поета неабияку роль відіграє "сучасний анімізм", тобто підсвідоме одухотворення предметів. Наділені якимись очевидними характерами, в нього живуть одухотвореним життям, страждають, радіють. Тут стираються межі між живим і мертвим, розумним і нерозумним, все має свій дух, своє життя.

Дійсність постає перед нами в образах якогось фантастичного, казкового видіння. В усіх формах існування наче пробуджується таємниче, незалежне від волі людини життя, діяльність, рух.

Таким мені уявляється той комплекс ліричних переживань, який викликає в душі читача вірш Голобородька.

Анатолій Макаров

Летюче віконце

Василь Голобородько

поезії

EX LIBRIS

ПЕТРА КРАВЧЕНКА

ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО

ЛЕТЮЧЕ ВІКОНЦЕ

VASYL HOLOBORODKO

POETRY

(In Ukrainian)

Foreword by Petro Holubenko

Published by P.I.U.F. and Smoloskyp

Paris 1970 Baltimore

ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО

ЛЕТЮЧЕ ВІКОНЦЕ

Передмова Петра Голубенка

ДОКУМЕНТИ IV

Перша Українська Друкарня у Франції
Українське Видавництво Смолоскип ім. В. Симоненка
1970

Бібліотека СМОЛОСКИПА ч. 7

Обкладинка роботи Д. Тугана

P.I.U.F.
3, rue du Sabot
Paris (6e)
France

SMOLOSKYP
P. O. Box 6066, Patterson Sta.
Baltimore, Md. 21231
USA

ПОЕЗІЯ ВАСИЛЯ ГОЛОБОРОДЬКА

Поява Василя Голобородька в молодій українській поезії середини шестидесятих років одразу ж привернула до себе увагу. Ориґінальність поетичної уяви й яскравість метафоричного мислення не лишали сумніву — лави поетів-шестидесятників поповнилися новою ориґінальною поетичною індивідуальністю.

Уперше зустрічаємо відгук на його поезію в « Літературній Україні » 17. квітня 1964 року, в кореспонденції талановитого критика Маргарити Малиновської про вечір молодих поетів у Києві. Ім'я Василя Голобородька у цій кореспонденції згадано першим і йому приділено найбільше місце. Маргарита Малиновська писала : « На традиційному вечорі-обговоренні творів молодих авторів у Республіканському будинку літераторів молодий шахтар з Луганщини Василь Голобородько прочитав твори : « Грушка », « Пісня про матір і її дочку », « Голова », « Руче, руче, відірвана руче », « Пролiскові човни », «Брате мій, хліборобе », « Балада про війну ».

Л. Коваленко, Є. Адельгейм, Лариса Мороз, С. Тельнюк, О. Ющенко, В. Могильний, які виступили в обговоренні, наголошували на своєрідному внутрішньому світі молодого автора, його яскравому образному мисленні, що живиться прозорими соками кращих здобутків вітчизняної та світової поезії. Часто вірші В. Голобородька — це словесні пастелі, з мазками буйними і радісними, щасливими і контрастними, образ на-

роджується з найщільнішого зближення віддалених і несподіваних асоціяцій, що дає спалах емоціональної сили. У його творах багато синіх, блакитних, золотавих, мідних тонів, різкої графіки, глибокого внутрішнього драматизму, який свідчить про душевну напругу і вимогливість...

« Поезія Василя Голобородька, — сказав головуючий на вечорі Андрій Малишко, — буйна, одухотворена, по-філософському заглиблена. « Живопис » її нагадує мені полотна французького художника Курбе. Ми зазирнули у несподіваний і багатий внутрішній світ нашого молодого сучасника ».

Після таких відгуків « Літературна Україна » помістила 1. травня 1964 р. добірку поезій Василя Голобородька із супровідними рекомендаціями і побажанням « щастя під високим поетичним небом ». Автор напутного слова Дм. Павличко характеризував молодого поета, як « відкривача мистецької дійсности », « прекрасних поетичних знахідок », які, складаючись, творять привабливий світ молодого поета і свідчать про його непересічний талант ».

Слідом за « Літературною Україною » Василя Голобородька привітав також і журнал « Дніпро », помістивши добірку його поезій із рекомендаційним вступним словом Володимира П'янова, яким він відзначав :

« Гострий зір Василя Голобородька вихоплює з буденного життя вагомі зерна поезії. Своєрідність його бачення світу виявляється в умінні змальовати звичайне в казковому забарвленні, осягти соняшним промінням щось тривожне, часом драматичне. Прикметною рисою Василя Голобородька є вміння поєднувати народно-традиційні засоби з новим змістом, наповнювати музикою свої лаконічні малюнки з життя людини. Коротше кажучи — Василь Голобородько поет з своєрідним світосприйманням, органічним чуттям музики слова, закоханий у життя, яке в його баченні є отією білою казкою, де наче на рушнику, червоні й чорні барви створюють неповторну картину живої дійсности ».

І далі В. П'янов писав : « На творчий шлях Василь Голобородько виходить у прекрасну пору юности, коли зваба дерзань завзяття, шукань і злетів є суттю життя. Тож від усього серця хочеться побажати молодому поетові орлиного лету ».

З найбільшим ентузіязмом відгукнувся на поезію Василя Голобородька відомий критик Іван Дзюба. Його стаття « У дивосвіті рідної хати » (« Дніпро » № 4, 1965 р.) є водночас обґрунтуванням нових літературно-естетичних принципів. Іван Дзюба проникливо відмічає своєрідність поезії Голобородька і його окреме місце серед поетів-шестидесятників. « У сучасній поезії, зокрема молодій, Василь Голобородько — явище осібне й несподіване (особливо на перший погляд, бо як придивитися уважніше, то його поява виявиться « необхідною » і « закономірною »). Йому нібито невластива та масштабність, до якої небезуспішно прагнуть сучасні молоді поети; він не поривається у космос і в « термоядерні » світові клопоти; здається, ніби його не дуже цікавлять і ті шукання, які великою мірою наснажують громадянсько-активну молоду поезію; а отого неминучого тепер « інтелектуалізму » з обов'язковими антисвітами, бетатронами й посиланнями на довгі списки великих геніїв людства — цього в нього й зовсім немає.

« Натомість у Голобородька ніби оживає світ прадавніх анімістичних уявлень про природу; світ нашого далекого « наївного » предка або довірливої дитини, заселений дивними істотами, наповнений чарівними звуками й кольорами, й пригодами; світ української народної, язицької ще, демонології, казки, загадки, думи... Звичайно, світ цей являється у Голобородька не в літературних ремінісценціях, не в філософській системі і, навіть, не як « тіні забутих предків », — але як жива реакція отак укладеної душі на цілком сучасну навколишню дійсність ».

На думку Дзюби, у стверженні « наївного світосприймання » немає нічого принизливого для поета. « Ідеться не про повернення до первісного мислення, а

про відродження на вищому рівні деяких його цінних моментів, зокрема сили почування й уяви, особливої асоціятивности ». « В умовах « раціоналістичної сухости » нашої доби, при певному « чуттєвому вигасанні » й нівеляційності та « масовості » сучасної технічної цивілізації таке поетичне мислення є реакцією і опором людської душі отим нівеляційним силам сучасности. Відчуваючи небезпеку раціоналістичної односторонности, людство, мов би інстинктивно « захищається » своїми поетами й митцями, які « зберігають » і плекають у вселюдському духовному активі оті дорогоцінні елементи « наївної » почуттєвости й уяви, оту вічну свіжість людської емоційної істоти, — включаючи їх у сучасний світогляд ». У назріваючій синтезі світогляду наукового та світогляду « наївного », інтуїтивного, належне місце займе « те поетичне світосприймання, яке умовно можна було б назвати сучасним « анімізмом », одухотворенням природи з рівня сучасної людини ». « В одночас воно (те поетичне світосприймання) дуже органічно й активно ув'язується з можливостями найінтенсивнішої « експлуатації » національних форм і джерел духовности, її прадавнього етнічно-фольклорного підкладу, вибиваючи їх із стану пасивних « скарбів » і втягуючи в бурхливі реакції з актуальними духовними чинниками ».

Поезія Голобородька, на думку критика, є ствердженням таких поглядів. « Всі неживі предмети у Василя Голобородька оживають і поводяться як добрі й милі істоти, як цікаві й пустотливі діти. І цими гомінливими, балакучими, вражливими, всюдисущими і думаючими речами-істотами густо виповнений поетичний світ В. Голобородька ». « Поетична трансформація вражень сільського побуту й наявних там людських взаємин веде до тонкої трактовки « вічних » людських проблем; а такі речі, як « Золота птиця », « Грушка », « У літку-літечком » та багато-багато інших показують, як багато ще може дати сьогодні органічне відродження елементів української національної давньо-поетичної

стихії, елементів високофольклорного й висококазкового світосприймання, — продовження сьогодні тої традиції розкривання прадавнього психічного підкладу та міфологічного поетичних джерел світопочування українського народу, активного, динамічного включення їх у світопочування сьогоднішнє, — традиції, яку заклали Леся Українка в « Лісовій пісні » та Михайло Коцюбинський у « Тінях забутих предків ».

Стаття Івана Дзюби « У дивосвіті рідної хати » викликала літературну полеміку, яка в інших політичних обставинах могла б розгорнутися у творчу і плідну дискусію. Опонентом Дзюби виступив Ігор Дзеверін, який помістив свою статтю чомусь у московській « Літературній газеті » (15. 5. 1965 р.). Мабуть тут відіграла свою ролю застаріла звичка недавніх часів сиґналізувати про черговий « ухил » в літературі аж на самий « верх ». Після цього « Літературна Україна » помістила статтю Дмитра Сєдих « З дивосвіту тісної хати у світ широкий ». Вже сама назва цієї статті виявляє тенденцію знецінити орієнтацію Василя Голобородька на внутрішній світ людини і його відвагу бути собою і йти своїм власним шляхом. В кінці своєї статті Дмитро Сєдих робить такий висновок :

« Я не знаю збірки В. Голобородька, що готується до друку. Я читав тільки вірші, представлені на обговорення творчости молодих поетів і прозаїків України в Москві. Чимало з них такі ж песимістичні (всупереч протилежному твердженню Дзюби), як і балада (« Балада про кривавих солов'їв »). Його приваблюють теми і невтішної матері, і безбатьківства. Однак, стаючи поетом, він повинен не тільки журитися невтішністю матерів і гіркотою безбатьківства, а й боротися з тим, що робить їх невтішними, що несе нашим дітям гіркоту сирітства. А це значить : він повинен чітко визначити своє ставлення до життя, тобто, врешті-решт, визначити свій світогляд.

« В. Голобородько дуже молодий. Як поет він ледь вийшов з колиски. Мені здається, це багатообіцяюча

дитина. Поетові багато дано, отже, багато й вимагається. Пора вже виходити з дивосвіту тісної хати. Я щиро бажаю йому великої, щасливої і розумної путі ».

На жаль, доводиться ствердити : всупереч вищенаведеним побажанням і загалом високій оцінці перших кроків молодого поета, його путь, з незалежних від нього причин і не з причин чисто літературних, складається не легкою і не дуже щасливою.

На обговорення творчости молодих поетів і прозаїків України в Москві Василя Голобородька таки повезли разом з іншими (Роман Кудлик, Віктор Корж, Борис Нечерда, Юр'єв, Леонід Пастушенко, Олег Чорногуз, Маргарита Малиновська) але збірки поезій, яка вже готувалася видавництвом до друку, не видано. Це була перша збірка поета, про яку згадує Іван Дзюба під назвою « Летюче віконце ». Комусь на самому « верху » ця збірка замуляла, бо не вкладалася в прийняту уніформу.

Мабуть це не перший конфлікт поета на його шляху, як можна здогадуватись з коротких біографічних відомостей, які попали до преси. Зокрема Володимир П'янов про нього писав : « Минулого (1963) року Василь Голобородько закінчив середню школу. Самостійне життя для нього почалося з конфлікту. Старші товариші, які знали про Василеве захоплення віршуванням, підготували йому місце в редакції обласної газети. А він пішов на шахту і попросився на роботу в лаву. Товариші з редакції образилися на нього, а хлопець ось уже рік працює під кам'яним небом » (« Дніпро », 1964, ч. 7.).

Потім натрапляємо на таку вістку : « Нарешті, треба сказати про поета, який, хоч і не видав ще жодної книжечки, (бо щойно прийшов в літературу : йому 19 літ) але вже відомий любителям поезії, вже є значною поетичною величиною і, я того певен, дуже швидко стане однією з найбільших величин в усій українській поезії. Це Василь Голобородько, нині студент першого курсу Київського університету » (Іван Дзюба —

« Хлюпни нам, море, свіжі лави ». — « Український календар ». 1966. Варшава).

Невідомо, який конфлікт обірвав його перебування у Київському університеті, але тепер він далеко від нього. Як довідуємося з інтерв'ю з Іваном Драчем, Василь Голобородько перебував в 1969 році в армії на Далекому Сході (Мілан Бобак — « З Іваном Драчем ». — « Дукля », 1969, ч. 4, Пряшів).

Життєвий шлях молодого поета, його поезія і літературна полеміка над нею, як і не допущення її до друку в державних видавництвах, являють перед нами додаткові матеріяли до образу суспільної і духовної атмосфери шестидесятих років. Це робить наше видання одним з яскравіших документів епохи.

Нашому видавництву пощастило здобути чотири рукописних збірки поезій Василя Голобородька, які поширюються в Україні порядком « самвидаву ». Назви цих збірок : 1. « Летюче віконце ». 2. « Пастух квітів ». 3. « Ікар на метеликових крильцях ». 4. « Від криниці до криниці ».

Як на вік автора (народжений 1946 р.) — це чималий здобуток. Вважаємо своїм моральним обов'язком підтримати молодого поета на його нелегкій дорозі, яку він свідомо вибрав. Видаємо цю книгу поезій Василя Голобородька як свідоцтво нашого незламного і незломленого культурного зросту. Віримо, що це видання буде на радість всім любителям українського поетичного слова — в Україні і не в Україні сущим.

Петро Голубенко

ЛЕТЮЧЕ ВІКОНЦЕ

К А Т Е Р И Н А

(фуґа)

Поміж стільців, розкиданих на площі,
поміж яблук, розсипаних на снігу
поміж порожніх автобусів на вулицях,
іде Катерина
і ніяк не вибереться з цього лябіринту.
На плечах чорні птиці,
чорні птиці печалі.

Чорні птиці звили свої гнізда в моїх очах
чорні птиці щебечуть в моїх очах
чорні птиці застять світ своїми крилами.

Спочатку ти, Катерино, була моєю сестрою,
яка приносила часто мені цукерки
і подарувала мені малому книжку з малюнками
і вперше відвела до школи.
Ти була завжди радісною,
але одного разу я побачив
на твоїх плечах чорних птиць,
чорних птиць печалі.
Ті чорні птиці призвели тебе
до самогубства :
ти стояла під яблунею,
а потім пішла,
але голова осталася,
як одне-однісіньке яблуко
на потухлому осінньому дереві.
З тих пір воно висить, коли
зацвітає яблуня і коли

з'являються зеленки і коли
збирають яблука і коли
обпадає листя з яблуні і коли
випадає на голі гілки сніг.
Чорні птиці звили свої гнізда в моїх очах
чорні птиці щебечуть в моїх очах
чорні птиці застять світ своїми крилами.
Потім я побачив тебе, Катерино,
як ішла ти з байстрям на руках,
переступаючи ріки мощені не каменем білим,
а солдатським тілом,
переходячи поля засіяні не зерном пшеничним,
а потом солоним,
йдучи через сади, в яких росли не вишні,
а матері з закопаними в землі руками
Куди ти йшла?
Ти сама того не знала!
Ти просто йшла над селами, містами,
над головами і віками,
над вбивствами і підлотою,
над Іудами і смертниками,
над очима і відчаєм.
А на плечах сиділи чорні птиці,
чорні птиці печалі.
Чорні птиці звили свої гнізда в моїх очах
чорні птиці щебечуть в моїх очах
чорні птиці застять світ своїми крилами.
Навіщо я? Катерино, — тебе питав,
вмиваючи руки в чорноземі навесні,
слухаючи, як співають жайворонками зорі
тріпочучи своїми крильцями гострими,
дивлячись на батькові руки.
Навіщо я? Катерино, — тебе питав,
коли падала грудка глини на віко
труни товариша мого брата,
який загинув у шахті.
Навіщо я? Катерино, — тебе питав,
коли плакала мати над мисками,

насипаючи в них нужду.
Навіщо я? Катерино, — тебе питав,
прислухаючись, як у небі журавлями курличуть літаки.
Навіщо я? Катерино, — тебе питав,
коли низьке небо опускало крила в траву.

Чорні птиці звили свої гнізда в моїх очах
чорні птиці щебечуть в моїх очах
чорні птиці застять світ своїми крилами.

Розчинилися скляні двері дня
і ти знову прийшла до мене, Катерино,
маленькою дівчинкою,
скляним проліском з березневого осоння.
Я ходив з тобою у скляні від птиць гаї,
я слухав твоє волосся, що гуло джмелями,
я цілував твої відверті, як краєчки чашки, губи.
Тоді я узнав твою молодість, Катерино.
Тоді твоє, Катерино, обличчя вросло в моє,
як вростає яблуко у долоню,
щоб навіки нам, Катерино, бути одним обличчям.
Ти була завжди радісною,
як скляний пролісок з березневого осоння,
але на твоїх плечах
сиділи чорні птиці,
чорні птиці печалі.

Чорні птиці звили свої гнізда в моїх очах
чорні птиці щебечуть в моїх очах
чорні птиці застять світ своїми крилами.

Катерино, ти стала моєю нареченою.
Ми сиділи на покуті поруч у світлій світлиці.
На наше весілля зібралося безліч народу.
То були наші односельці, земляки.
Обличчя їхні мінялися з одного на інше.
Знайомий сусіда ставав якимсь незнайомим чоловіком.
У незнайомих обличчях дівчат я впізнавав риси своїх знайомих.

Столи нагиналися від меду-горілки.
А посередині котилася хлібина,
яка раптом стала видовжуватися в домовину

з паперовими квітами,
а в домовині я побачив тебе, Катерино, —
мою наречену, схожою на мою сестру.
За столом весело плакали люди.
Я страшно скрикнув —
нічого не стало в світлиці,
тільки ти поруч,
а на плечах чорні птиці,
чорні птиці печалі.

Чорні птиці звили свої гнізда в моїх очах
чорні птиці щебечуть в моїх очах
чорні птиці застять світ своїми крилами.

Катерино, колись я знайшов тебе
пролісков скляним з березневого осоння,
тепер, коли ти від мене пішла,
після нашого невідбувшогося весілля,
я не знаю якою і де тебе шукати.
Але завжди я тебе пізнаю у печалі.
Ти приходиш до мене
з чорними птицями на плечах,
з чорними птицями печалі.

Чорні птиці звили свої гнізда в моїх очах
чорні птиці щебечуть в моїх очах
чорні птиці застять світ своїми крилами.

Катерино, ти приходиш, щоб будити мене діяти
своїми високими дзвонами.
Катерино, ти приходиш, щоб розкривати
мої кров'яні судини в обмілілі ріки.
Катерино, ти приходиш звати мене іти
на маленький кружечок сонця в високості.
Катерино, чорна печале!...
Забіліють сніги,
і в снігу,
в трав'яному гнізді
вилупиться пташеня.
Невже чорної птиці,
чорної птиці печалі,
яка вічно сидить на твоїх чорних плечах?!

НАПРЯМОК БОЛЮ

Щоб мені боліло — я відчинятиму правдиві двері
а зайду зовсім не туди, куди йшов.
І тоді з'явиться біль і я не знатиму,
куди сховати ту блискучу монету, щоб
і сам не бачив.
Зашити в пухову перину,
кинути в копицю сіна,
чи покласти на дорозі, щоб сороки вкрали?
Виміняю мою блискучу монету на коника,
зачну свистіти, може подумаю, що мені не
болить, бо на глиняному конику хіба далеко
поскачеш?

ЦІКАВА ГАЗЕТА

Повертаюся з вулиці до хати і на дорозі бачу газети і два листи — прийшла пошта. Заходжу в хату, брат щось робить, і починаю розглядати газету.

Кажу брату :

— Чудовий одяг, спереду шкіряний, а на спині із сукна, зараз такі пальто у моді і дуже дорого коштують, а цей одяг дуже дешевий, коштує, мабуть, чотири копійки. (Заглядаю на ціну і бачу, що газета коштує вісім копійок). Ага, вісім копійок, ну це зрозуміло, бо все-таки гарний одяг, тому націнка.

Так, подивимося, що ж тут надруковано (Бачу вірші). От у кутку на 3-ій сторінці був портрет голої дівчини. Бачиш — ця газета стара і ця гола дівчина сподобалася моїй коханій, вона мені про це писала раніше і я її попросив надіслати мені ту газету. От зараз вона прислала, але портрет Тичини для чогось видрала, але не повністю, бо все-таки видно, що тут було красиве фото голої дівчини. Тепер пальто оце модне, бачиш, трохи недосконале, але нічого. Ти глянь, який комір — український народний — такі роблять у Львові, бач, він схожий на краватку з українськими візерунками. Це прекрасне пальто. (Беру його, ховаю в шафу і розглядаю далі пошту).

СЕНС РОЗМОВИ

Як його сказати, щоб було як підкова коневі для дальньої дороги? Сідай, співрозмовнику, мандруй дорогами, що я тобі про них переповів. Плету слова в рядочок за рядком — та килим не тчеться і рвуться дорогі фарбовані нитки і човник із рук випадає.

Як урухомити цього човна й послати по воді до заморської країни за деревом небаченим, що й квітне й голе й овоч родить одночасно? Всі зазиви й благання в кошику з яблуками передаю серед зими, чи ви оцінуєте належно? Чи ще не двічі прийдете слухати під мої вікна моїх правдивих слів, бо коли навесні кидаю насіння в землю — виростає даром квітка.

ПІСЕНЬКА ВНОЧІ

Пізньої ночі, коли я сиджу і читаю книгу, починаю раптом чути, як хтось тихо перебирає струни під моїм вікном. Зацікавлений, я закриваю книгу і підходжу до вікна. Тихенько відчиняю вікно і вдивляюся в темні силюети вишень, що ростуть коло хати. А та особа, що дзвеніла струнами, чую, сміється тихенько і зникає. І так кожного вечора. І ніяк не вдавалося його побачити. Одного разу я вирішив обдурити його. Тоді він знову почав виграватu тихесеньку мелодію на струнах, а я — щоб його обдурити — встав, але книжку не закрив, а залишив розкритою на столі і вийшов на двір. Обійшов його з-заду, а він стоїть і грає на якомусь дивному інструменті. Маленький хлопчик, а за спиною метеликові крила. Я вхопив його за крило. Він переляканo стрепенувся, вирвався і щез в темноті.

Коли я нахилився, то в траві побачив той інструмент. Як я не старався хоч який звук видобути з нього — він мовчав.

З тих пір він більше не з'являвся перед моїм вікном, той маленький хлопчик з метеликовими крилами. Мстився мені за те, що я одного разу схотів його побачити і зіпсував його красиве метеликове крило.

САМ ЗА ДЕРЕВОМ

З-за дерева узнаю, що я вже не я, а дощ за деревом.
Тепер мої вівці пасуться без мене.
А я стою за деревом і думаю, як же мені бути,
щоб про мене люди знали тепер — коли я є дощ?
Бо дощ тільки тоді є дощем, коли в довге волосся
вплітає соняшники,
бо тільки тоді люди і знають, що то йде дощ.
А як же мені бути, коли я стою за деревом, чим
тепер мені виявляти людям свою
людську суть, хоч і суть дощу я вже вмію
виявляти довгим волоссям?
Невже тепер я уже не я, коли я є дощ?

ЧЕКАЮЧИ ЗАПИТАННЯ

— Дать закурити? Одягаю піджак і, коли повертаюся до нього, бачу, що він тримає в пальцях цигарку для мене. Зараз він мене образить за те, що я попросив у нього цигарку.

— Ні, ти мене не зрозумів — я спитав тебе : дать закурити?

— Дай, — відповідає і виймає з моєї коробки цигарку, закурю і я.

— Ти, каже, — і в школі такий був — зовсім не змінився. А я знаю, що я зовсім не з цього міста і що я тут зовсім випадково і він мене зовсім не знає. Просто він відтягує ту хвилину, коли задасть своє головне питиння-наказ, або хоче погратися зі мною, як кіт із мишею, або якийсь нерішучий він і вичікує сприятливого моменту.

— Я, — говорю йому, — зовсім не з цього міста і школу давно вже закінчив.

— Ні, — каже мені і сміється, бачу, стурбований моїми словами, — ти у нашій школі вчився.

Оте очікування його головного питання стало мені вже нестерпним, хоч би вже швидше, і він нервово-швидко,

бачу, палить цигарку. Аж тут раптом проходять три залізничники і забирають нас разом з собою. Я думаю собі, може й вони кожен сам по собі хоче мене теж спитати? Але впізнаю серед них одного давнього знайомого і йду з ним. Не обертаючись бачу як той кидає зі злом цигарку на землю, бо ті залізничники завадили йому задати мені дуже важливе питання. І мені стало його жаль.

* * *

Вона спершу поклала мені на спину шафу
з платтями і черевиками
вихідними і буднями
газетами і трамваями
до ноги прив'язала ліжко
щоб я став схожим на в'юченого віслюка
і на пса на прив'язі
і на нормального чоловіка нарешті
Це зробила моя жінка
Я довго не знав як боротися з тою поклажею
а потім вирішив помститися комусь
тобто і його зробити нормальним
Це я зроблю із своїми дітьми

ГОТУЄМОСЬ ДО СВЯТА

Знаю — попереду день, який піднесено відсвяткувати маємо. Я випрасував штани, зав'язав на білій сорочці краватку. Матері попросив пекти пироги та витягти з погребу огірків і яблук, а сам пішов запрошувати друзів. Ідемо з другом, а він розповідає якісь історії, які трапляються йому на роботі а я все думаю про свято. Приходимо до моєї кімнати, він починає якусь святкову пісню. Я підходжу до календаря на стіні, щоб подивитися, скільки ще днів до свята і бачу раптом, що той день, який я збирався з друзями відсвяткувати уже давно минув. Дивуюся, чому мені ніхто про це не сказав, ні мати, ні друг, якого я запросив до себе

* * *

Виходжу серед ночі в сад
і стаю отут на стежці зниклим
загорнутим в поли полону садового
Аби якось виявити свою присутність
мені треба побачити яблуню
яку ніяк не можу ні побачити
ні відчути
Хоч знаю що десь поруч цвіте
простягаю руку щоб торкнутись квітів
але пальці самі відхиляються від гілки
— Чому зі сходом сонця
ти не виходиш в сад?
А коли проходиш ненароком повз яблуню
затуляєш очі?

ЦЕ — СКАРБИ

Хіба ми отут його так і не дочекаємося цієї
ночі, що світліша ніж дні, коли ми кусень
хліба до рота підносимо?
Не вірмо тим, хто носить руки, як вирване з
землі коріння і лякається, коли кров у жилах
як хвилі морські зануртує — хоч пускай кораблі.
Їх слова неправдиві!
Бо як вернемося із вулиці в хати, то побачимо
зерно, щоб сіяти, побачимо свічку запалену на
столі, щоб творити.
І це — скарби.

ВИЯВЛЕННЯ

Йдучи лісовою дорогою
думаючи як по хмарі йдучи
коло глиняної кручі
спиняло голубове « тур-тур »
коли повертав голову в той бік
бачив як голос матеріялізувався
одне дерево виділялося з дерев
до тих пір поки не ставало одним деревом
і не зменшувалося до розмірів куща
тепер на дереві пропадало листя
і тому ставало видно голуб'яче гніздо
збільшене до великої корзини з лози
де на самому дні голубка
перелякана очима
що заглядали в гніздо згори
і бачили тим і тим оком по голубці

БІЛА КВІТКА

Ось тут ніч, а там за стіною видно як удень : трава зелена, пташки літають. Через межу дня і ночі має пройти Той, кого я давно чекаю. Думаю : в темноті не побачу, та й Той певно пройде у світлі. Кладу камінь на камінь і стаю на них, щоб виглянути на той бік стіни. Глянув, а там за стіною у світлі дня коло одної дороги юрба людська — всі в білих сорочках і гомонять тихенько, мабуть і вони чекають Того. Довго стою там на камінні, а Того все не видно. Бачу, що натовп починає розходитися — не дочекався. Я теж злажу з каміння, вдивляюся в темноту ночі і бачу що Той, кого я давно чекаю, минає мене в темноті за моєю спиною, а я даремно виглядав на дорозі. Тільки й побачив я в Нього у руці велику біду в клітку.

ПОБАЧЕННЯ З КОСИНКОЮ

Письменнику Григорій Косинка, сьогодні я Вас відразу впізнав у натовпі — такого синього костюма я іще ні в кого не бачив. І хоча я з Вами не був знайомий, я відразу впізнав, що то Ви.

Я не буду Вам називати себе, просто один з сьогоднішнього натовпу, тільки от може той, хто Вас упізнав. Пробачте, що я турбую Вас своїми розмовами, але я чомусь знаю, що Ви помилилися прийшовши сьогодні на цей бенкет, де ніхто Вас не впізнає.

Чи може Ви помилилися, прийшовши в бенкетну залю, замість вокзалу?

Але які б функції не несло це приміщення, в ньому ненадійна стеля і я чомусь знаю, що вона може впасти.

Не вірите? Чи може Ви думаєте, що ця стеля літає, щоб було над нами небо?

* * *

То шум безшумний угорі —
рухоме кругле озеро у хмарах,
понесло вихором через небо з краю в край.
У тому рухомому озері —
в мотлосі і смітті —
б'ється одинокий птах.
Але годі розібрати який саме :
хтось каже, що то — ворон...
Гадаєте, я даремно забув
назву страви стоячи у черзі за обідом
і ніяк не можу знайти копійки,
бо знову чую шум безшумний угорі —
і над цим містом
рухоме кругле озеро у хмарах.
І птах понеслий вихором високим — зозуля,
солом'яний птах — солом'яна зозуля.
Чуєте, над кожним містом
вологий голос самотнього птаха?
Коли спускається парадними сходинами
вниз
той птах солом'яний — зозуля —
у мотлосі і смітті вихором піднятому —
ще вище.

ДОСКОНАЛИМИ СТАЄМО

— Скільки часу даремно збіжить, поки дочекаємося досконалої людини.

Людина — дар природи — ось бачу експериментальний басейн, де творяться досконалі люди : плаває у воді чоловік і жінка, чоловік домагається її тіла — вона довго не згоджується (деяке відхилення досконалого проведення експерименту), потім пливе до нього.

Чи не правда, романістичні перипетії вигадані французами, щоб ускладнити просте, адже все так просто!

Гей, двоє, ви поспішайте, експериментаторам ніколи! — коли вода виходить з басейну — видно, як хвостом назад швидко зникає між чоловіковими ногами змій.

На дно сходиться бриґада творців, кожен несе з собою частини людського тіла, але які дуже вже схожі на частини якихось машин (хоч може між ними є й руки Афродіти).

Сходяться на середині висохлого басейна і кладуть ті запчастини додолу — зараз почнеться незабутній акт творіння досконалої людини.

Тоді я — один із членів бриґади — не витримую й відмовляюся бути творцем.

Мене, Прометея, вабить до себе гора Кавказ.

КІНЬ, ЩО ЛІТАЄ

Яблука,
які виростають на яблуні,
яблуко на столі,
чи не правда, то як вікна, обрисом і подобою яблука, у стіні, що прикриває від нас інший світ? А через ту стіну годі перескочити, чи перелізти, та й пробити її марні намагання. Отже, дивуймося небаченому і таємному, що от явиться нам через вікно завбільшки і подобою яблука! І зовсім оте яблуко і отой розквітлий, може, мак, коли скласти, не творять нам дивний світ який ми помилково й приймаємо за отой таємний і який розгадуємо й пояснюємо, хоч ніяк не додаються, наприклад, яблуко й розквітлий мак. Бо коли складемо у купу, то будемо бачити подобу яблука, але вікно закриє мак, а як мак бачитимемо, то яблуко закриє макове вікно і знов-таки, ми не побачимо того іншого світу, що являється нам у вікно, яке ми, нерозумні, зачиняємо самі від себе.

Давайте лишимо мак рости у полі, а яблуко лежати на столі — всяк на своєму місці. Будьмо завдячні за вікна в інший світ, за вікна, що відчиняються нам один раз у рік, щоб ми не забували, що він є і не приймали помилково кожного коня за того, що літає.

* * *

Мені опиненому отут на дорозі
відкрилася таємниця, якої я б ніколи не
вгадав,
аби разом з усіма намотував на спиці кілометри :
дорога вся покопана норами
і встелена золотою соломою.
Думаю, що в одній норі
живе той хто краде солому —
і помічаю лапи і вуха того звіря,
але, наляканий, я відвернувся,
наче б не бачив,
і побіжу наздоганяти долачів великих
відстаней,
щоб повернути їх додому,
бо в їхньому домі живе той, хто краде
солому.
Тепер повернувшись у хату помічаємо нори
і починаємо ловити звіря,
що живе у підпіллі.
Коли зловлюємо його, запаливши у підпіллі
лямпочку,
дізнаємося, що він крав чоловіче волосся.

* * *

Насіння трав ненавидіти
насіння трав ненавидіти
насіння трав ненавидіти

Всі ми зрештою колись помремо,
ми не вічні і не безсмертні (матерія не зникає
зате зникаємо ми : я, ти, вона, кохана, брат і ін.),
а насіння всяких трав : чебреців, повзучих як гаддя,
чекає нашої смерти (ми колись помремо)
щоб уп'ястися в наше ненаше мертве тіло
(яке було колись нами : мною, тобою, нею, коханою,
братом і ін.)
і зрости і розквітнути і дати насіння
що чекатиме смерти вже інших (не нас),
бо насіння трав безсмертне, бо воно насіння трав.

Насіння трав ненавидіти
насіння трав ненавидіти
насіння трав ненавидіти

* * *

В той час, як я мучився над питанням :
чому груша має форму груші,
а яблуко — форму яблука,
я чув, як за стіною водили коня —
його рівномірний цокіт копит,
схожий на те, як іде годинник,
і човгання черевиків поводиря,
який, порушуючи ритм копитів,
покашлював — мабуть курив махру.
Я не знав, що там збираються робити :
мо' хочуть зарізати коня,
а може на ньому хочуть украсти чужу жінку,
або просто поїхати по дрова до лісу,
але те ходіння коня було довге і нудне,
як годинник,
я подумав : чи не годинник ходить
за стіною,
а потім зрозумів,
чому груша має форму груші,
а яблуко — форму яблука.

* * *

Три моїх брати клали фундамент під хату.
Я прийшов до них, але ніхто не сказав
мені : « Подай отого каменя, він до тебе ближче ».

У хату до мене забіг хлопчик. Я довго
вслухався, що він говорить. Я почав йому казати,
що в мене є красивий глиняний
коник, але він побіг від мене.

Хлопці пішли на рибалку, але мене з
собою не покликали. Я наздогнав і
кинув камінчик у них і сховався за кущ.
Вони побачили мене, але ніхто не
сказав : « Ходімо з нами на рибалку ».

ПРИСУТНІСТЬ

Ось повертається вершник із списом,
охоронець нас — полохливих кульбаб.
Коли дивлюся на вершника і бачу його —
значить то я сам верхи повертаюсь.
Вершник гойдає у лівій руці
— у кошику з грибами —
солом'яні стріхи
і печеричку її хати.
Вершник із списом
пізньої ночі виїжджає за гору
Коли він уже за горою — його нема.
Тепер вершник вмиратиме за горою
посічений щаблею гострою —
мені не буде навіть боляче
і сорочка моя цілою буде.
Та чи й був той вершник із списом?
бо як зійде сонце,
побачу всі хати на давніх місцях
і печеричка її хати
вранці ростиме між двох яблунь,
як і ввечері.

ТОВЩИНА ҐРУНТУ

Іду по нашій вулиці і в спориші помічаю щілини. Коли приходжу далі — щілини збільшуються, коли стаю навколішки і зазираю в них — то навіть опускаюся в ті щілини.

Тепер бачу, яка тонка земля : став на узріст — ноги впираються в скелі на дні, руку підніму і легко вилізти можна нагору.

Визираю з щілини і бачу свою хату на поверхні — вона така маленька і біла. І річечка що за хатою тече, теж маленька, як у тарілці.

Потім проходжу далі і опиняюся в темноті. Попід стінами щілини валяються розкидані стільці, діряві каструлі, побиті відра, ганчірки.

Починаю догадуватися звідки взялася та товщина землі, яка є.

В щілині темнота і відчуваю, що за кожним згином її причаїлись потвори. Але я їх не боюся, бо трохи вмію замовляти темну силу потвор, зелених як крокодили, але форм, окреслення яких не можу визначити, бо дуже темно в щілинах.

І щілини не лякають : прогулююся в них, як по вулицях незнайомого міста, але лябіринту вулиць не лякають — може тому, що їх будовано людьми.

Та все ж тривога якась супроводжає мене весь час. Боюся, як раптом зустріну в щілині людину, тому запинаю вуха ватою, щоб не почути людського голосу і нічим не захищусь від появи людини переді мною — цікавим відвідувачем щілин землі.

ПРИКМЕТИ ІМІТАЦІЇ

Бійтеся вдень і вночі, коли цвітуть вишні і коли сніг — бійтеся.
Бійтеся, коли ви сієте пшеничне зерно і в жнива — бійтеся.
Бійтеся, коли ви глибоко в копальнях добуваєте вугіль і коли ви креслите лінії на полотні — бійтеся.
Бійтеся приходу не-людини.

Не-людина прийде із часом у нашу землю, будьте пильними, не пропустіть її приходу і не забудьте оповістити весь світ про її прихід.

Не-людина посадить дерева корінням угору, птахів навчить повзати, а змій літати, ріки поверне текти вгору, гори зробить проваллями.

Всі подумають : оце і є сильна справжня людина, що підкорила собі весь світ. А то буде не-людина, що скоро розмножиться і винищить усіх справжніх людей і себе тільки назве справжньою людиною.

Важко буде побачити не-людину, бо зовні буде схожа на людину — їстиме ложкою і питиме з кухля.

Важко визначити, що то за напій налитий у чарку, аж поки не вип'ємо. Важко? Та ще коли ми самі з чарками, той напій наливаємо у нас самих.

Напій, який перетворює мене в муху, зовні цілком схожу на бджолу, але муху. Хто тоді скаже, де муха, а де — бджола?

СЛІПИЙ, ЖОНА І ПТИЦЯ

Ішла не поспішаючи жона,
вела сліпого чоловіка.
Синіла над дорогою ожина,
чіплялася за тихі черевики.

А чоловік торкав навпомацки квіти,
збирав у жменю цілу китицю.
А чоловік торкав навпомацки соняшник,
наче вологе в бджолах сонце.

Співала на гілляці птиця.
Про птицю чоловік питав.
Вона ж йому як воду пити.
Вона ж йому — як сукувата палиця.

Жона йому розповідала радо,
розписуючи птицю, як ту райдугу.
А ще жона йому казала
про очі старовинну казку.

СТАРА ХАТА

Із неба, із самого дна, упала хата,
яблуком перестиглим упала...
У цю хату не прийде м'ята,
давно вона самотньою стала.

По долівці не балакають ноги,
повернувшись із дальньої дороги.
Ця хата не заходить на весіллі ходором —
сьогодні тут тихо як на похоронах.

І на широкій, як дорога, скатерті
паляниці курками не заскачуть,
і не піде дощ із блакитної стелі,
і мати блакитна на піч не постелить...

А одного разу сюди прийшов чоловік
і увесь став блакитною водою :
і стояла вода у хаті цілий рік,
а потім витекла крізь вікна і двері
неквапливою і тихою ходою.

ГОЛОВА

Котилася, як кавун, голова згори,
як кавун, окривавлена людська голова.
Котилася голова.
Ще у очах тріпотіли
листя папірці зелені,
і стежка
намотувалася стрічкою під ноги.
Ще у вухах шелестіло колосся,
рипів біля колодязя журавель,
гули гуси,
сміялася дитина.
Ще губи відчували поцілунок жінчин,
ще вони ворушилися
і складалися трубочкою, щоб засвистіти.
Ще зуби жадібно врізалися
в м'якість лежанок.
Ще язик розповідав
якісь веселі історії друзям.
Ще щоки відчували тепло подушки
і жінчине плече.
Ще у ніс заходили пахощі осені,
прілого листя.
Ще під зморщеним чолом зріли мислі.
А голова уже котилася.
Як кавун, окривавлена людська голова.
І падали непритомні матері та сестри,
і простягалися по землі довгі руки,
і по руках,
як по білих рушниках,
ішли за головою люди,
і шелестіли,
як чорні траурні стрічки...

ПІСНЯ ПРО МАТІР ТА ЇЇ ДОЧКУ

Посадила мати дочку
під яблунею білою,
посадила поміж квіточок
і поливала сльозою.

Поливала й тихо казала :
— Доню, ріднесенька доню,
краще рости травою
на мою кращу долю!...

Дівчинка травою зростала,
дівчинку дощі купали,
дівчинку вітри колисали,
дівчинці пташки співали...

А мати її вийшла заміж...

* * *

Посіяла мати
на дорозі жито.
Сміялися сусіди,
що жито не зійде :
да де твій, мати, розум подівся,
щоб на дорозі урожай уродився!
Ой, виходила мати
на дорогу жито жати :
засвітився у руці серпочок —
ліг на стерню за снопочком снопочок.
Ставали сусіди над тинами,
хитали по вітру головами,
ховали в кишені руки,
розмовляли як ті круки :
усе життя пережили —
а такого не бачили,
бо де то було видно-чутно,
щоб на дорозі урожай
уродився

* * *

Ой гоп гопака
та умерла донечка мала,
а уже ж і сміялася
і рученята простягала, як покличеш,
і казала « мамо »,
а іще любила кицьку за хвоста тягати,
а от ти скажи — умерла.

Батько плаче — побивається,
братик плаче — побивається,
сестричка плаче — побивається,
а мати не плаче і не побивається,
каже :
    — Старий, ну чого плачеш, побиваєшся —
    іще ж будуть у нас діти...
Іди, мати,
із нашої хати —
раз ти така,
та ой гоп гопака.

ПІСЛЯ ВЕСІЛЛЯ

Віднесли столи сусідками,
випрали скатерті,
на твоїм обличчі сітка,
в невидимій сітці — ти.

А твоє обличчя біле,
як тарілок білий ряд,
як тарілка, що розбилась,
випавши із білих рук.

Б'ються тарілки об землю:
на черепки — твоє життя.
Сльози на очах як зерна —
з них утома пророста.

* * *

Видавала донька
заміж рідну матір

Мати (поставивши на столи чарки) :
Чого ж воно чарки порожні —
ллю, ллю горілку, а вони порожні.
Донька : А в мене повнісінька,
хоч і горілки не лила.
Мати : І чого ж це людей нікого немає,
кликали, кликали і нема.
Донька : Хіба, мамо? У хаті повно людей,
тільки всі вони мовчать.
Мати : Ет, мовчать, хай співають,
а ну, доню, затягуй...
Донька : Пташка летить за пташкою
і сльоза біжить за сльозою...
Мати (перебиваючи) : Е, ти веселу заспівай,
сьогодні ж у мене весілля,
а ти плачеш. (До музик)
Гей, музики, грайте веселіше!
Музики : Та нема ж чим його грати...
Донька : Грайте на моїх руках,
вони як скрипки сухі й тонкі,
а бубоном буде вам моя голова,
а сопілкою мої жалібні очі,
ну, музики, ну, золоті і
потім подивившись на себе : А-а, я гола,
де моє плаття, де моє весільне плаття?
А-а, його вкрала моя мати.

Мамо-о, віддайте моє весільне плаття.

ЧУЖА ЖОНА

Над криницею троє.
Клубок
і синя нитка.

Глянула жона на чоловіка,
а в нього на обличчі
клубок
і чорна нитка
(схопив донечку
і кинув у криницю).

Закричала жона.
Донечка грається з синьою ниткою.
Чоловік лежить,
дивиться на ластівок,
що літають, як брови чужої жони.

БАЛЯДА ПРО ВІЙНУ

Грузовик без коліс,
а біжить,
батько сидить — управляє,
а його зовсім і нема у кабіні!
Біжить грузовик,
ой, біжить,
а в кузові на соломі
син убитий лежить.
— Ой, що ти мені везеш,
мій чоловіче?
Чи на сукню полотна,
а чи шовку на платок?
— А везу я тобі, мати,
сина вбитого!
А-а-а-а-а-а!
На солом'яному рушнику
вишито вишневого сина-а!
Чекала :
із Германії приїде з подарунками,
а воно, можна сказати, в останній день загинув,
ото й перестала,
та стала чекати сина.
А воно й син загинув!
А-а-а!
Ой, війна, війна — ти вода?
Ні — ти каміння пам'яті,
яке важко осідає на дні серця!
З роками важче і важче.
Скоро переповниться серце.
І розірветься, як яблуко переповнене
осінньою зрілістю.

ЧЕРВОНЕ ЧЕКАННЯ

По підлозі червоні плавають смуги,
а в долині — материнські очі.
Півнем червоним туга і смуток
кукурікають у прозорість ночі.

Руки розмовляють тихенько з чолом.
Руки не доторкнулись до хліба й солі.
Червоні підкови цокочуть за селом —
плавають смуги червоні в полі.

Вічна мати коло одинокого вікна,
забризканого червоним світанком.
Коні заржуть, і здригнеться вона.
Коні затанцюють червоний танець.

Двері розчинені. Хліб на столі.
Ліжко постелене. Холодняк в кухлі.
В червоному чеканні мати стоїть.
А в смугах червоних чорніють круки.

* * *

По вертикальній стіні кімнати
Сині летять журавлі,
А одного кволі крилята
Ніяк не піднімуть з землі.

Ох журавлики, рідні та дальні,
Даленієте, наче друзі!
Уже на виднокрузі.
Уже — пропали...

А кругом чужі, чужі,
Як сорочка з плеча чужого,
А тобі на ліжкові лежи,
Поки рани хоч трохи загояться.

Де — загояться?!
Такі рани лікуються
Музикою крил журавлиних розгойданих,
Або старесенькій матері вісткою сина,
Або щоб мила
Двері розчинила!

А до тебе?
Ну, хто до тебе?
Не кажу вже, що прийде,
А так, хоч напише, чи десь у розмові згадає?...
Ах, моє вертикальне небо!
(Журавлики стіни крильми гойдають).

ГЛЕЧИК НА СТОЛІ

Нас за столом сидить троє.
Принесла мати воду в глечику
з блакитним боком —
хтось шматок неба приліпив! —
Поставила на столі.
Узяв один — хотів напитись — і поставив,
узяв другий — і поставив,
узяв я,
заглянув у глечик —
рибкою попливло моє око
аж там не вода кринична,
а кров!
МАТИ : чом не п'єте?
(сказав)
Ну, тоді піди да полий квіти коло хати.

БАЛЯДА ПРО КРИВАВИХ СОЛОВ'ЇВ

Те, що почалося глибоко під
землею о першій годині ночі, —
не має закінчення.

Вони довго жили у клітці тіла
ті криваві, як маки, солов'ї,
і от вони вирвалися на волю
крізь криваві отвори ран.
Ой, як вони радісно защебетали,
як радісно полетіли між дерев!
(Деревами стали люди,
а на них листя чорного мовчання).
Полетіли криваві солов'ї,
сіли на гілки рук
і відбилися у круглих криницях очей.
А людям страшно було дивитися
на тих солов'їв —
вони затулили очі руками,
але не вистачило рук,
і очі все одно бачили,
як літали криваві солов'ї!
Люди затуляли вуха руками,
але не вистачало рук,
і вуха все одно чули,
як щебетали криваві солов'ї...
А він лежав на землі.
(Це його тіло було кліткою кривавим солов'ям)
Він лежав,

як лежать на ліжкові після роботи,
як лежать на траві у садку,
або як на зерні у кузові грузовика.
А над ним щебетали криваві солов'ї,
що мати не дочекається сьогодні сина,
що жінка не дочекається сьогодні чоловіка,
що діти не дочекаються сьогодні батька...
Зашелестіли дерева :
— Ой, що ж ми стоїмо,
давайте закривати рани
та не випускати кривавих солов'їв!...

Почали кидати в рани :
хто сорочку,
хто яблуко,
хто хату,
хто чотири дороги,
хто кулю Земну —
всерівно вилітали криваві солов'ї,
і нічого не могли подіяти дерева.
З них падало чорне листя,
оголюючи крик.
І щебетали криваві солов'ї...

А потім, потім
чорні річки потекли по вулицях,
стікаючи в одну ріку.
У тієї ріки на спині
маленький човник хитається.
І в тому човнику
пливе в останню путь він,
чиє тіло було кліткою
кривавим солов'ям.
Люди течуть
і б'ються, як хвилі, об береги :
об білі хати,
об соняшників золоті голови,
об дроти на стовпах,
об рожеві обличчя троянд,
як лягає зеленим неспокоєм

піна зідхань.
І над річкою чорною,
і над човником білим —
криваві солов'ї.
Людям страшно підвести очі догори,
вони дивляться в землю,
а по чорній землі
червоні тіні кривавих солов'їв
уплітаються під ноги,
аж спотикаються люди...
Кричать труби,
труби кричать,
голосно так кричать.
Але їм не перекричати плачу матері.
Але їм не перекричати
щебету кривавих солов'їв.
Ні, нізащо не перекричати!
Як не зачинити благенькими дверцятами промов,
як не накрити пам'ятником
чи прапорами,
як не засипати землею.
Віками щебетатимуть солов'ї.
Віками плакатимуть матері.

КРИВЕНЬКА КАЧЕЧКА

Знаю певне, що сьогодні виїздимо з цього міста. Домовляємося : троє поїде в таксі на станцію, а я в метро, бо мені ще мабуть треба заїхати на Дніпро, хоч пригадати не можу — за чим? Хоч іду не в той бік, але, коли спускаюся фунікулером до Дніпра, бачу, що треба було їхати трамваєм і знову не в той бік. Коли озираюся : на східнях бачу Тебе. Схиляємо близько голови і я бачу піяніно, де всі клявіші білі і біла рука виграє печальну мелодію. По вагону об'ява : кілька годин перед цим вирвало рейку і просять усіх дітей чотирьох років узяти на руки. Коли рушаємо, майстри повертають у бік від'їжджаючих свої голови і мовчки проводжають. Тихо їдемо і бачу стелю і суть будови метро, яка непомітна на великій швидкості. А Твою нагість, коли ти піднімалась, щоб з матір'ю перейти на інше місце, прикривали люди. Ти озиралася, хоч мати і була незадоволена.

Я рушив до таксі, на якому приїхали ті інші троє, а Тебе мати вела за руку до хати, де було гніздечко, обкладене пір'ячком, за яким пильно доглядала мати. Ти весь час поверталася у мій бік, хоч я і не дивився, і все питала в матері про мене :

— А хто то за нами іде?

— То він у руці воду несе?

— Народила звірят — із сльозами жалілася матері. А я ні разу так і не оглянувся.

Потім я узнав, що ти починаєш мене забувати.

— Мамо, я хочу в школу! Потім вигукнула : Любко, де ти? Це до сусідської дівчини, яка звичайно десь гуляла, бо вона гралася з Тобою тільки вдень, а ввечері тебе забувала. Я поклав у траву крило літакове, яке возив з собою, бо виявилося, що ми приїхали зовсім в інший бік — і я і вони.

Я їх покликав з собою, шукати Любку. В хаті, де ми зайшли, коли покликали Любку, з-за занавісок і штор виплигували сполохані парочки, аж пообривали штори. Вийшла Любка і їй стало боляче від мого болю. Сказала :

— Чого ти не спалив її гніздо?

ЗАСУШЕНІ КОЗАКИ

Цар Петро любив усякі колекції : їздив по німцях
і скуповував різні картини і старі книжки.
Забаглося йому зробити таку колекцію, якої ще
ніхто не бачив по всьому світу.

І попросив він у гетьмана Полуботка кілька козаків
для того, щоб засушити їх для колекції.
Гетьман : ні, і вдруге : ні.

Цар Петро і кличе Полуботка до себе.

Полуботок аж чотири сотні козаків бере з собою
та й наказує їм :

— Глядіть же, каже, панове молодці, не лякайтеся!
Не лякайтеся! Не з'їсть! Та й шапок навіть йому не
знімайте!

Зайшли вони в палац, ждуть, коли то цар вийде.
Коли заходе, а Полуботок йому наперед виходе :

— Не дам, каже, козаків на поталу і все.

Вихопив тоді Петро шаблюку з піхви та й приткнув
Полуботка до стіни, щоб засушився.
Поглянув Полуботок на козаків своїх, а вони
всі самі поприштрикували себе до стіни і
сушаться. Отак і придбав Петро собі
дивовижну колекцію — чотири сотні та ще й одного
козака засушеного : у шараварах і шапках.

Так як є.

ДЕРЕВО

Дерево він помічав навесні :
на гілках гойдалися дівчатка
схожі на строкатих птахів
потім з'являлася листяна вишиванка хрестиком.

А восени дерево стояло голе
(навіть птахи не сідали —
а дівчаткам за школою ніколи),
поки не одягалося в сніжне хутро.

Все то діялось, як роки, непомітно
і дерево він помічав навесні,
коли на гілках гойдалися дівчатка,
схожі на строкатих птахів.

І з кожним роком він все більше ненавидів їх :
їхнє гойдання видавалося йому
схожим на коливання маятників
якогось чудернацького годинника...

А тої весни дерева не стало —
з нього щось вийшло схоже на дерево і не дерево
і він відчув, що скоро помре,
бо не дарма ж із нього вийшло іще одне дерево.

ПАСТУХ КВІТІВ

* * *

За воротами світло зелене
в'ється, як виноградна лоза,
вийти — каже до мене
І винести найзолотіші слова

для найтихішого гостя,
який у воротах став :
були його очі голі
І чистішими ніж криниця уста.

Гостю зелений, здрастуй!
З дороги спочити сядь —
без тебе мій сад не зростає —
сохне на пні мій сад.

* * *

першій найпершій квітці
дали ім'я Тайна
ходили коло неї навшпиньках
оберігали від вовка що за горою
діди про Неї розповідали леґенди
і закохані Їй складали пісень
а коли полізла всяка трава з землі
як та черва
тоді й старе й мале засумнівалося
може й не було першої найпершой квітки
із ім'ям Тайна

* * *

В країні Інії був початок —
все першим було, найпершим.
Все починалося з порогу,
Узліссям було зимовим.

Були як найперше слово
писання пташиних лапок
і для тамування першого болю
білі беріз криниці.

А потім народу наїхало до Інії,
чужого з-за дев'ятого моря,
а перші згадали початок,
коли все було найпершим.

* * *

Святкові жовтні і травні,
ювілеї смертей і народжень
потоптали тихіші трави
і що тихіше трави — народ.

У залю засідань, до крематорію,
розшукувати квіти — штучні й живі,
одягати відповідні штани й краватки,
крутити колесо — жить.

Гучними командувати парадами :
шикуйся народний біль!
І вдень і вночі кричати по радіо
про дострокові гроби.

Комсомолець, чи просто тітка —
доганяємо власний хвіст.
Не задумався б хтось там тільки
про траву — про останню вість.

* * *

Дорогою ціною сплачуємо за щоденне,
продаємо безкоштовно коштовності,
з покупцями сперечаємося недовго,
прагнемо, щоб ціни протрималися довше.

А потім виявляється, що платили дешево :
ноги віддавали, життя — не те!
Бігаємо в пошуках того « іще дещо »,
питаємося одне в одного : де воно, де?

Платимо за найсвітліше грядуще,
за цифру двозначну і голі ходимо...
А ярмо орнаментоване давить все важче
і коло самої теплої печі — холодно.

* * *

Побачивши одного разу носія вогню
просимо його з'являтися на наших вулицях вночі
А самі лягаємо спати раніше
прокидаємося пізніше
Будуємо мікротюрми щоб здаля боявся
коли немає можливости виставити вартових
розводимо по двоє чи по троє собак
Або увиваємося в колючий дріт
щоб носій вогню не проник до нас
(дехто каже що то нас хтось
саджає за колючий дріт
щоб не вилазили на носія вогню)
Тепер спокійні починаємо й забувати
про того носія вогню
що був унадився бентежити нас сірниками

* * *

Йому мушлею споконвіку
хотілося ліпитися до дна корабля

Він став мушлею і ліпився дуже щільно
що вже й не відірвеш було

І ніхто йому не казав що він не мушля
а корабель у цьому морі

* * *

Хотів бути чоловіком

Щоб не танцювати — відрізав собі ногу
(перестав і ходити до друзів),

щоб не битися і не давати дулі — відкусив пальці
(не вмів і зірвати яблуко),

щоб не чути поганих слів — пообривав вуха
(не чув і гарних),

щоб не казали на нього носатий — викрутив носа
(став кирпатим),

щоб не бачити жаб — виколов очі
(але не бачив і троянд),

щоб раптом не бовкнути чого — відірвав язика
(не став казати і лагідних слів коханій).

Кожного дня він проводив
якусь пластичну операцію на своєму тілі,
щоб бути схожим на інших, на всіх.

* * *

На вокзалі галас
транспаранти
квіти
от-от має з'явитися поїзд
на якому приїде той кого очікувано
Він вилазить вже на трибуну щоб привітати
дорогого гостя
помічаючи що поїзд уже зрівнявся
Але що це?
Поїзд не стишуючи швидкости
проїхав далі
залишивши його на трибуні
з роззявленим ротом для привітання
одного
бо натовп найшовся скоріше і розійшовся
Злазить
і йде кілька метрів услід поїздові
гадаючи що сталася прикра помилка
з боку приїжджаючого
і намагаючись допомогти йому
все виправити
Потім думає що поїзд і не мав тут спинятися
що вітати приїжджаючого мав зовсім не він
і що сьогодні зовсім не день прибуття

* * *

Він опановував розуміння
стислого кулака
коли п'ять річок як пальці
текли в одне море
а на долоні плавали кораблі
а з розщепленого кулака
пальці течуть в різні боки
і долоня стає пустелею
про це він уже знав

***

долання бар'єрів придуманих кимось
назвали боротьбою за краще майбутнє

радили спішити більше їх перескочити
щоб обрести свободу у боротьбі

Він тільки розпочав боротьбу
як хтось вирішив насміятись над Ним

познімав усі перешкоди на дорозі
і Йому не стало чого робити

Він ніде не знаходив більше бар'єрів
щоб боротися за своє визволення

* * *

Забрали Його в тюрму
а Він радів
нарешті звільнився
від щонічних обов'язків чоловіка
з якими останній час не дуже вправлявся
(каже жінка
залізе на живіт
і спить мов той кіт)
тепер Він ніби був сильний знову
жінка приносила передачі
і Він жеручи пироги
відчував свою повноцінність
нарівні з усіма арештантами

* * *

Тепер Він дістався до місця куди йшов віками
спинився в готелі на п'ятому поверсі
залишив речі і зійшов униз
тепер кожного дня приходив
до висохлого фонтану
і годинами згадував ті місця
порожнечі і висоти які заповнялися
колись струменями води
і придумував собі що вода й досі б'є

* * *

сьогодні Він знайшов дещо
воно було дешеве
і декому непотрібне
знахідку він заховав глибоко
а потім (я чув)
заходився гострити ножа
готувався перерізати півневі горло
щоб не настало завтра

* * *

Все переплутане
голуби зліталися на побоїще
і скльовували очі мертвим воякам

Круків відгодовували на площах
малювали як вони цілуються дзьобами
і співали про них пісень

Хіба перелякаємося тільки здивуємося
і кишнемо голубів із мерців
бо жаліємо круків

* * *

Хто ми? — сумніваємося
заплутавшись як земляні собаки
між корінням дерев і вмерлих предків
яким носимо їсти раз на рік

А ще зчищаємо іржу із касок і гармат
і в темних норах над мапами
посилаємо полки на полки
але всерівно темно

Будуємо високі будівлі
а от крила не вдаються
дискутуємо про анахронічність очей
і взагалі про ліхтарі бо знаємо хто ми

* * *

конфіґурації зрад
хотілому скибки кавуна з дороги
дарунок п'ятого колеса

кладка через воду
вода широка
кладка ще вужча

паперовому дощеві
на кнопках симфонія
щоб забути Україну

тексти і не витікати
іти і не прийти
а щоб крутитися

мільйон плюс один дорівнює мільйону
мільйон мінус один дорівнює мільйону
а мільйон дорівнює нулеві

і я буду героєм
пам'ятник сниться
і перші сторінки газет

* * *

Отой схожий і отой,
і що з того боку, і котрий на другому,
бо всі вони любителі паперової музики :
з поважним виглядом займають місця у партері
і слідкують розумними очима
піяністку, що на повному серйозі
виграє на роялі
намальованому на папері.
Вона довго виграє мелодію,
що робить схожими отого й отого,
і що з того боку, і котрий на другому.

* * *

називаємо вогнем не-вогонь
тішимося тим щоденно
молимося вогню що вмер
— птахи замовкли —

у кожного є світильник
але помиляємося
бо в жодному немає олії
— птахи відлетіли —

на кострище сходимося
щоб позичати іншим жар
але знаходимо попіл
— птахів не було —

КОЛЕКЦІОНЕР КОЛЬОРОВИХ ОЛІВЦІВ

Життя було сіре як донецькі смітники
а кольори які йому доводилося бачити
були такі тьм'яні
що в них не вірилося

А райдуга з'являлася дуже рідко —
двічі-тричі на все життя —
і про неї він чував тільки
із старих книжок та від матері

На всю получку яку він одержував
на роботі в конторі
купував олівці — дешеві і дорогі
по шість олівців у коробці
і по двадцять чотири

Ховав у шафи і під ліжко
а коли заглядав туди
то несподівано знаходив райдугу

ПЛЯНОВА РУКАВОЗДАЧА

— Ну хто з вас сорочку знімає!?
— Відірви лівий рукав із сорочки,
зараз модно без лівого рукава.
— Та остання ж сорочка...
— Є ж хоч остання,
а он у Африці люди без штанів ходять —
треба ж одягти народи
— Та рука ж гола буде —
люди засміють...
— Яка така рука?!
Подивись скільки безруких ходить —
і живуть. А ти — рука!
Ось нічого, придумаємо ще пару воєн —
тоді й не знадобиться рукав...
— Коли то буде, пришийте рукав...
— Пришити? Пришиємо — бо заважаєш
добровільній рукавоздачі державі.
Стільки пришиємо, що не одна сорочка зітліє
на твоїх плечах, поки й плечі не зітліють!
— Товариші, я віддаю і другий рукав —
для перевиконання пляну...

* * *

до приходу ходи — дерева
танцюй-квітів сумнівання
рости-каменю міць
і верши-гори дно
будуй тюрми для надії
загуби спокій до доріг
німо-віднайди-слово

* * *

замітай двері — не треба вікна
замітай дівчат — гарбузи хай
замітай вершників — коні хай
все буде простіше тоді
буде сміття більше
буде роботи довіку
а школи і тюрми замітати?
хай стоять
тюрма — це школа
а кожна школа схожа на тюрму
хай стоять

ЗА МОСТОМ ДІЛЯТЬ ХЛІБ

За мостом вороги спочивали
вороги-вороженьки
у кожного сумка при собі
і кожна наглухо зашита. Вороги
поглядали на воду,
а пити конвой не дозволяє,
а сам купається у воді, плещеться, пірнає.
Виходили люди з хат, з погребів, із гнізд
і направлялися до ворогів.
Ворогам хотілося їсти,
а ще більше піти подалі від очей,
що вилазили з хат, з погребів і із гнізд.
— На синку хліба — сльози казали,
— Я убив вашого батька,
а вони йому хліба окраєць :
— Не ти убив нашого батька.
— Я зґвалтував ваших жінок,
а вони йому хліба окраєць :
— Не ти зґвалтував наших жінок.
— Я спалив ваші хати білі,
а вони йому хліба окраєць :
— Не ти спалив наші хати білі.
Голий конвой почав забирати хліб у ворогів,
що їм дали сльози
та годувати птиць.

ПАМ'ЯТЬ

І вийшов нарешті дозвіл « згори » на те,
що можна на кладовищах
садити картоплю і всяку іншу овоч.
Через кілька годин гримкотіли по вулиці
сапками і відрами — бігли займати
грядки під картоплю і всяку іншу овоч,
але то було зайве, бо в кожного
були родичі, які тут спочивали вічним сном.
Ото вони розрівняли могилки,
видрали півників і бузок
та й посіяли редиску і цибулю.
(Потім вони побачили, що то невигідно —
тільки й чути було, як туди заїздили мотоциклами
чоловіки з пляшкою, бо там закуска гарна була)
Грядочки були рівненькі та гладенькі
(прибрані, як могилки)!
І люди нарікали на долю,
що так мало їх родичів повмирало,
щоб на їхніх могилках
садити картоплю і всяку іншу овоч.

* * *

По площі гуляло кільканадцять
пам'ятників невідомому солдату.
Вони жваво про щось говорили,
курили і все поглядали на перехожих —
все чекали, що от-от прийдуть ті,
хто їх ждав із війни.
Але всі вони або повмирали,
або давно вже їх забули.
Батько весь час відчуває вину,
що не він загинув, а його друг із Дону,
але на площу і він не прийшов.

* * *

В той пізній час волога й морок
пліснявіють по глині, як з могил,
тоді не розбереш де гори, а де море,
птахи злітають вгору скільки крил.

Збираються лякливо зорі у сузір'я,
вершини гір втопають в глибині,
у морі піднімаються коралові узгір'я,
каміння замовка в колодязі на дні.

А дехто з тих, хто ловить зорі,
широкі сіті в темноті плете :
їм мерехтять в очах глибинних риб узори
уловів дивовижних сяйво золоте.

ЛЯБІРИНТ

Зупиниться червоний автобус
і я опинюся в лябіринті :
довго-предовго спускатимуся по східцях,
зітру підошви на черевиках
і піду шукати шевця,
ступаючи босими ногами
по холодному камінню,
і ще більше заплутаюся.

У відчаї сяду на східці,
витягну газету і почну читати,
щоб знайти вихід з цього лябіринту.
Потім побачу дороговказ :
відрубана півруки вказує кудою йти —
несказано зрадію, подумавши, що я везучий
і знову піду
і ще більше і ще більше заплутаюся.

ПЕРЕД БІЛОЮ СТІНОЮ

Людино, що я тебе стрів на дорозі,
ти чудно говориш по-німецькому,
хіба ти не бачиш, що ця стіна біла?

Пролежали в постелі до самої смерти,
тісніше ніж камінь у воді,
а тільки казала, що стіна чорна.

Поховали разом, у одній могилі,
як скитського царя із дружиною.
Стільки неприємностей пережили
і не сказали —
він — стіна чорніє,
вона — так, стіна біліє,
так би і дійшли згоди,
якби вони не говорили по-німецькому.

* * *

А нам би не ходити далі,
де стежки під назвою : Щоб заблудився.

Зараз вони рівні й гладенькі — хоч котися —
а далі ховаються в широке листя трав.

Або виведе на кручу перед проваллям і щезне,
бо далі стежка під назвою : Щоб не повернувся.

* * *

Даремність сьогоднішніх відвідин кладовища
очевидна —
те немовля, якого жінка народила над
могилою,
зовсім не схоже на мене — у мене чорне
волосся,
а йому хочеться цукерок. Я купив би йому
цілий кульок,
але не трапляється така нагода
і урочистість миті на заваді.

* * *

А той літак, що летить у Країну Соняшників,
не здійснить посадки, бо там немає аеродромів,
а моя підказка, що той літак,
як лелека може сісти на хату,
чи як жайворонок у поле, чи як бджола
                                        просто на соняшник,
безглузда, як моє себезаспокоєння.

* * *

Для І. Дзюби

І спитав у птиці з соволоччю що живе
у глибокій
(глибшій за колодязь) квітці
як мені жити
Дозволь мені птице з соволоччю
поставити хату коло Твого Гнізда
може навчуся
жити
Птице з соволоччю
у мене на шиї намисто доріг
часом воно здається мені
петлею на шибениці
зніми з мене дорожнє намисто
і звий собі з нього гніздо

Соволоч — тонкі корінці, якими сороки і інші птахи вимощують гніздо. Взагалі трава, з якої звите гніздо.

* * *

І тоді панування загального нерозуміння
звичайної метаморфози з масками дружніх облич
(до речі, якщо познімати усі маски —
то голів не стане —
вони всі суціль із масок)
призводить декого до відчаю.
Починають закопувати дорогу
(з автомобілями, демонстраціями, горобцями)
і навіть не замовляють мідної музики.
А дорогу ніяк не закопають :
голову зариють — ноги видні (відчай),
риють могилу, довгу, як окопи,
або хочуть втопити дорогу в Дніпрі
(відчай).

ДЗЮБА

Під кінець відвідин
одного видатного кінорежисера
(де був коньяк і розмови, що могли
вміститися з ногами в фужер)
Дзюба розчахнувся як кленова рогатуля
навпіл і став виходити у двоє дверей
(одні для шановних гостей,
другі — для темних відвідувачів)
від чого кінорежисер дуже розгубився,
та ненадовго — бо піймав пів-Дзюби,
що йшла у перші двері і витурив
разом з другою пів-Дзюбою
у двері для темних відвідувачів.

* * *

І стали зустрічатися чоловіки
всі стрижені « під нуль »
(або іще називають таку стригню « під Котовського »)
і не знав я,
чи це всі майбутні солдати
(так де їхні штандарти і барабани?),
або всі вони зеки
(тільки де їхні смугасті празничні костюми?),
або їм просто жінки повидирали чуби.
А мені сказали :
дивися в корінь —
і тоді я зрозумів, що на власні очі бачу,
як втілюється в життя принцип рівности.
Хто там у підпіллі згадує чубатих? —
виловити і обстригти.
У кого там є вірш про чубату яблуневу гілку?
обстригти : а) автора;
б) вірш;
в) яблуневу гілку.

* * *

І попросився чоловік до хати переночувати,
і назвався тим,
хто розводить воші у голові
для коханої білої берези.
А як сіли ми вечеряти за стіл, сказав :
— Сядь до печі і там вечеряй!
І спитав я потім його : — А що так треба?
— Так треба!
І полягали спати. А він сказав :
— Піди ляж на лаву. — Я спатиму з твоєю дружиною.
І спитав я потім його : — А що так треба?
Я завжди чинив, як люди чинять.
А тепер робитимеш так, як я хочу, бо так треба.
— Треба то й треба, я завжди чинив як треба.
А можна мені кота гладити по спині,
я знаю — цього не треба робити, та я гладив, можна?

* * *

І сказали йому, що мусить вмерти за ідею,
дали рушницю і послали на фронт
і він — загинув за ідею.

З кіно йому смерть всяка уявлялася
піднесеною, як святкові прапори,
і там солдати падали в переможному бою,
а тут він не знав навіть хто перемагає,
чи ті, що за ідею, чи безідейники вороги.
Йому навіть байдуже було,
що куля його перечепила на смітнику,
де буйно цвіли бляшанки й жужелиця,
байдуже, що домогосподарка якась з відра
висипала на його спину непотріб
(цікаво, ідейна чи безідейна?)
Байдуже, що через тиждень виден був тільки чобіт,
а потім тільки підошва,
а потім — нічого — курка греблася
і не могла догребтися до впалого вояка,
який загинув за ідею.

А думати про те, що на смітнику
матері непристойно проливати за ним сльози,
йому не було вже коли.

* * *

— Він жовтий у нього жовті ідеї —
кричали на весіллі
і пили із склянок свої очі.
Розчинилися — зачинилися двері залізні,
орнаментовані коштовними ланцюгами
і замок (сутність єдина дверей) загавкав
на зерно, розсипане по майданах і вокзалах.

— Він жовтий, у нього жовті ідеї,
хай же він згниє у тюрмі —
тоді побілішає
і на весілля і чарочку штрафну —
за запізнення...

(О запізнілий ранній із жовтими ідеями,
від твого жовтого язика неспокійно
сплять міністри і бриґадири)

— На ґільйотину його! — вивезли
з тюрмою на плаху. — Це ж тюрма
пропаде — не рубайте йому голови!

— На вогнище, на вогнище,
паліть його з тюрмою — нову збудуємо.
Кидалися у багаття замість дров,
щоб веселіше горіло.

* * *

для С. Т.

тихіше промови промовляйте
тихіше казань кажіте

хочу почути як плаче
сопілка шістьма очима

тихіше сопілко плач
тихіше щоб аж не чути було

не злякай сьогодні чорних птахів
що сіли на жіночі голови

тихіше птахи крилами шелестіть
тихіше не сполохайте жіночого плачу

хай шепчуть сльози по щоках
останнє що я хочу почути

УКРАЇНА НА СЦЕНІ

На сцені була лялькова Україна —
а у залі — позіхаючі — глядачі,
позіхаючими ротами — на паперову калину
і ситі черева думками глядачі.

А вона сцену мела матнями
своїх лялькових козаків,
у яких не було ніколи матері,
у яких не будо ніколи братів.

Аж під стелю підскакували,
грамофонними голосами покрикували,
наче лякали гайвороння,
що над ними, як хмара чорна.

Гайвороння над сценою — це чудо,
тобто гайвороння над сценою — це чудово :
і посипалися мідяки оплесків,
наче руки ситі в жебрачу миску.

А потім на сцену прийшла Катерина,
як синя річечка притекла,
а над нею — червона калина
опустила на плечі два крила.

І на її синеньких руках,
а на її синеньких — байстря і

(Чи втопити тебе в морях?
Так висохнуть ті моря!)

Поглянула вона на люди,
Нема людей — одні глядачі,
та чорно світять люстри.
(І зникла у люстровій ночі).

КОРОТИЧ

Йдучи алеєю, де справа туалети громадські,
де зліва буйно розцвітали акації,
спитав мене Коротич : що воно так пахне —
і не знав я, які пахощі він має на увазі,
а в тім спитав його в свою чергу,
чи зберігає він чернетки
для майбутніх текстологів?

СЕРЙОЗНА РОЗМОВА

І попросив він мене зачекати з розмовою
а це мала бути дуже серйозна розмова
і сів на лаві коло столу навпроти
а потім з ним стало творитися щось дивовижне
він просто на очах почав зменшуватися
я закричав йому аби він припинив ці жарти
адже у нас має бути серйозна розмова
а він зменшувався я навіть не встигав
задати бодай декілька запитань
і коли я піднявся і глянув через стіл
то на лаві лежав ґудзик звичайний ґудзик
хіба з ним порозмовляєш серйозно
хіба що пришити його до ширіньки
де саме не вистачає одного ґудзика
а дуже серйозної розмови так і не вийшло

* * *

Хай слово тоді умре,
хай забудеться все сказане і написане.
Хай вмовкнуть радіо і промовці,
і перестануть виходити органи брехні — газети,
і згорять бібліотеки — ці кладовища
засушених метеликових слів.

Тоді в лісі випаде сніг
і людина вийде зустрічати другу
і пташка, що живе в білому лісі,
покладе одне крило на одного,
а друга на іншого, просто прощебече.
І то як блага вість.

* * *

Украли моє ім'я (не штани ж —
можна і без нього жити)
і тепер мене звуть той,
у кого ім'я украдено.
Я вмію сіяти і мурувати білі стіни
і коли я посію то всі узнають,
що сіяв той,
у кого ім'я украдено.
А на білих стінах я завжди пишу :
стіну поставив той,
у кого ім'я украдено.
Привітальні листи і телеграми ідуть
уже на моє нове ім'я, на ім'я того,
у кого ім'я украдено.
Уже всі примирилися (бо і сам давно)
із моїм новим ім'ям. Жінка теж звикла.
Тільки от не знаю, як бути дітям,
як їх кликатимуть по-батькові?

* * *

Коли спорожніють мої очі
і стануть безглуздими і непотрібними,
як кухоль білий без води,
тоді з українського поля
колосся зеленими гадюками
почне заповзати в них.
І буде мені пекучою третизна правди,
і буде мені болючою порожнява очей...
Я сяду за стіл
на українському полі
і напишу собі некролога.
Його миттю надрукують на четвертій сторінці
поруч з коментарями про футбол,
але то мені буде байдуже,
бо я лежатиму
на українському полі
з порожніми очима,
в які заповзатиме колосся
зеленими гадюками.

* * *

сумнівання в сумнівах
шукання поворотів на поворотах
бажання замість дороги порогів
сум — як яблукові на снігу

зраджування зраді
об'ява самогубству самогубства
і відчай від відчаю
сум — як яблукові на снігу

будування тюрем у тюрмах
на кайдани начіплювання кайданів
і на дурнів садовіння дурнів
сум — як яблукові на снігу

* * *

Те плетиво дерев далеких
ставало на папері тлом —
художнику усніжена долина
замість яви постала сном.
Забулися йому усі кольори,
всі речі повтопали в глибині —
на білім тлі з'явилися узори,
як сніг прозорі і ясні.

І зрозуміла кожному картина
відкрилась навкруги тоді —
засніжена березова країна,
мов навіки, мов назавжди.

Нічого не було й не буде,
ані назад іти, ані вперед —
у білих сорочках виходять люди
сусідові несуть різдвяний мед.

* * *

А у одної течуть сльози

Жінко не випускай гуляти по траві
цей табун білих коней
бо на жодному з них не повернешся
хоч всі ми крім інших імен
називаємося Ті хто повертається
І той великий білий камінь під тином
з кожним поверненням зменшується
аж до піщинки

А ми возимо з собою підкови
для коня на якому повертаємося

* * *

Буде золотом у золоті —
сонце в осінніх березах —
і день від того золотіший буде.

Будуть бані черлені гаю березового
золотіші від крони церков старовинних
і стане над тобою висока височина
ще вища від золота золотого,
а ти ще нижчим станеш,
на коліна станеш.

Будуть прозорими стіни блакитного храму
і слова прозорими і беззвучними
і проллється на чоло твоє прозора вода.

* * *

Сутність яблуні
Як сутність жінки — родити
та щоб яблуко не далеко котилося
Він ніяк не міг втямити
сутности жіночої
додатности кореня до землі
від'ємности яблука від гілки
і тому здавався багатьом дивним
бо ходив під деревом
і прив'язував ниткою
кожного яблука ніжку до гілки

ВІД КРИНИЦІ ДО КРИНИЦІ

* * *

— Не було в нас такої красуні —
ти мабуть по річці до нас припливла.

— А де мій човен
і моє весло?

— В твоєму човні рибки плавають —
зоставайся в нас жити.

* * *

через тебе
стаю на голову

тоді сон-трава звисає
а дощ росте

молоденькою вчителькою
пояснюєш школяреві

де дощ
а де сон-трава

* * *

Для Н. П.

Казала мені угадати ім'я,
а я ніяк не міг угадати.
Один раз я кликав тебе водою,
казав : іти за тобою,
наче за водою річковою — не повернутися,
а ти казала, що ти не вода.
Казав : трава — сміялася, а я пояснював :
ти як остання травинка на галявині
світиш мені зеленим ліхтариком,
щоб я тебе завжди знайшов.
Признайся, може тебе пташкою звати,
бо коли цілую, то руки — наче б ловили
пташку, що літає у тебе над головою!
Ніколи мені не вгадати твого ім'я,
як не вгадати нічого про тебе,
бо я знаю тільки про воду, про траву і про пташку.

* * *

як жоржина :

складала руки у горло
скляної вази

а я міг помилитися
коли ти стояла в сутінках

і подарувати тобі тебе
замість жоржини.

ПАЛЕЦЬ ЩАСТЯ

Не тікай, не тікай!
Квадратне око хати хоче,
щоб ти ще трошки побула в ньому —
воно ніяк не хоче бути порожнім,
дорога хоче, щоб ти ще трошки
поросла з неї (ти, як травинка на дорозі!),
а квіти хочуть ще потертися об твої ноги,
наче мокрі сині коти.

Не тікай...
Хочеш, я тобі казку розкажу?...
— Розкажи мені казку
про он-ту зірку,
як розкажеш — постою з хвилинку,
а ні — то зараз же піду...

Я знаю казку якраз про ту зірку
і я тобі її розкажу,
а ти не тікай тільки,
і можна, я візьму тебе — ні, не за руку! —
тільки за пальчик,
за самий маленький?...

* * *

ти починалася снігом
що сідав на плечі
тихіше за поцілунок

ти починалася від моїх губ
на яких сиділо умовляння
тендітніше за сніжинку

ти починалася казкою про пташку
у якої була хатка в кущах
а тепер не має де сховатися

ти починалася сьогодні
і всупереч двом годинникам
обіцяла не кінчатися

ПОБАЧЕННЯ НА СНІГУ

Завтра в нашому місті,
після короткочасного поліпшення погоди,
знову збільшиться хмарність,
випаде сніг.
На маленький будиночок
з дахом зеленим,
що притулився щокою до ялини,
випаде сніг.
Завтра полізу на горище,
дістану лижі
і перший прокладу лижню
через жовтий місток дерев'яний на річці,
між зелених ялин,
на місце побачення на снігу.
Ти нагадаєш мені, що я вчора
обіцяв зловити тобі зайчика
і ти заплачеш,
а я гілкою намалюю зайчика на снігу,
ти плакатимеш,
і я тебе поцілую на білому снігу.

СПРОБА

Дві гілочки — ні не бджоли —
дзвенять срібними сережками —
ти наближаєшся

Ромашкові пелюстки на дорозі
вигадують квітку із місяця —
ти наближаєшся

Чую
камінці на дорозі
як отара овець —
ти ідеш

Чую
вмовкають пелюстки
перед камінцевим шерхотом —
ти ідеш

* * *

А тоді я розкажу тобі на вухо
метеликові крила
прошепчу оксамит із моху
скажу мед тобі на вухо
і ти узнаєш
який я ніжний і лагідний

ПІСЕНЬКА

Під час зустрічі на непомітній стежці,
де бігає тільки заєць,

я нічого не говоритиму
і ти мовчатимеш,

але боятимешся, щоб не стати
від мого погляду травою.

ПІСЕНЬКА

З-поміж усіх берізок
вибрав одну берізку
а то була не берізка
а то була ти

Сиділа на березі і співала —
берізка росла на березі —
і в якої берізки очі твої
маю спитати тебе саму

* * *

Нам з тобою
по рівній дорозі далеко
а навпростець
міст поламаний у темному лісі
кругаля обходимо
і соромимося зустрічних
хоч давно закохані

Беремо в руки по пір'їні
і стаємо як два голуби
і перелітаємо горою

* * *

За тим, за тим деревом
з пташиним гніздечком на гілці,
за тим деревом, що стоїть у долині над криницею
за тим деревом, від якого далеко до дороги і близько до тебе,
за тим деревом я поцілую тебе
(твої очі як дві пташки
черкатимуть крильцями очі мої).

За тим, за тим деревом
ти подаруєш мені квітку двопелюсткову,
яку ти зірвеш на платті.
То буде навесні і за тим деревом.

* * *

Тієї ночі молоко переллється
само собою виповнене.

Ти тільки слухай і слухай,
як лижуть квіти псовими язиками твоє вікно
як кладка через річку до тебе рипить.

Ти тільки дивися і дивися,
як місяць ховається за хмару,
щоб я сказав тобі слово,
що липне до губ, як пелюстка яблунева.

* * *

Тепер ми з тобою не будемо говорити
про ту пташку, що має помаранчові крила,
і про квіти живі під кущем,
і зірвані, що схожі на мертвих метеликів
(але однаково красиві).

Тепер ми з тобою будемо говорити
зовсім про інше,
зовсім про інше,
Але кожен з нас знатиме про що.

* * *

Хочу, щоб хліб сміявся із столу,
хочу кухоль з водою цілувати,
хочу під ноги дзвінку балалайку дороги
до твоєї хати,
хочу яблук на доріжках — рушниках.
Хочу тебе побачити!

* * *

— Як ще й завтра постою під твоїм вікном,
а ти не будеш виходити,
я стану зорею, що сходить кожного вечора.

— А я стану тією зорею,
що заходить увечорі з другого боку —
і ти всерівно будеш сам.

* * *

А я пальці роздав закоханим
щоб вони по соснових кладках
через річку
могли зустрічатися
коли я до тебе прийду згодом
я не зумію
погладити твоє волосся

* * *

— про що співала циганка?
про дорогу?
про розлуку?
про кохання?
— вона співала
як краде дорога
кохання кохання
а замість кохання
дарує розлуку
— про що співала циганка?
— вона співала про край нашому коханню

* * *

Ти стояла під яблунею
з трьома яблуками в руках.
Ти не знала, що в тебе у руках осінь.
Я не знав, що в тебе у руках осінь.
Та осінь була намальована
на трьох яблуках :
на одному яблуку була намальована ти,
на другому я,
на третьому — літак.

* * *

На прощання подарую співучого листка
а ти думай що то пташка
яка живе на самому вершечку дерева

і прив'яжи до бильця за ніжку ниточкою
щоб співав тобі перед сном і не втік
бо для тебе я спіймав

крихтами його не годуй
але я навчу тебе його відв'язати
коли він покине співати

РОМАНС

Місячні рибки зелені
плавають у тебе над бровою
загляну у воду до самого дна і побачу —
місячні рибки зелені
мерехтять у глибині своїми срібними боками.
Я жебрак, мені нічого тобі дати,
можу віддати свою торбу і палицю
(не треба). Я жебрак, я нічого
не можу тобі дати. (Місячні рибки зелені).
Закурити чи що? Ні не буду.
(Місячні рибки зелені). По снігу смуги
довгі паралельні, ніяк не зійдуться.
Я бідніший усякого жебрака,
я вмію тільки просити, мені нічого дати.
Місячні рибки зелені мій спокій бентежать,
плавають навколо мене,
черкаються об моє тіло
в жебрацькому лахмітті.

ПРОВАЛЛЯ

Коли ми йшли Хрещатиком
тримаючись за руки
і коли перехожі говорили : яка пара!
Я глянув і побачив між нами провалля
і то було не провалля, то була осінь,
осінь у завдовжки у вісімсот кілометрів!
На дні стояли осінні берізки,
листя обпадало — але то було в глибині
і перехожі не бачили і казали : яка пара!

* * *

я спитав тебе :
твоє обличчя із снігу?
а ти мовчала

я спитав тебе :
твоє обличчя із рушника?
а ти мовчала

я спитав тебе :
твоє обличчя із стіни хати?
а ти мовчала

* * *

Подарунок твоєму столу —
яблунева пташка з чубом —
каже про дві дороги,
що зійшлися докупи.

І я зненавидів колеса,
щоб привітати спинку,
бо недовго живе яблунева пташка —
подарунок твоєму столу.

* * *

усе літо вирвано з календаря
і осінь почалася з весни
а я летів літаком
і обминув боком те біле місто

* * *

для Н. К.

якщо я побачу у річці на дні
два камінця
один зелений, а другий жовтий,
то мені нікому про них розповісти
і я ношу їх з собою
і думаю що маю два камінця
один зелений, а другий жовтий,
але коли заглядаю коли-небудь до них
то знаходжу просто два камінця
один не-зелений, а другий не-жовтий
бо мені нікому було про них
розповісти

* * *

У цьому місті я відчую, що когось немає.

Окупую телефонну будку
і стану дзвонити в усі кінці,
та з усюди мені відповідатимуть
мої знайомі (яким я перебив ранкову каву),
сповіщаючи, що вони і живі і здорові,
але ж я знаю, що когось немає
і туди подзвонити ніяк.
Загляну в усі під'їзди, квартири,
громадські установи — сподіваючись зустріти
того, кого немає.
Піднімуся над містом, опущуся в метро
і не знайду.
Піду в кіно і на танці,
піду під вікнами, де жила кохана,
піду в крамницю дитячих іграшок,
але й там нікого не знайду.

І тоді я узнаю, що у цьому місті
немає мене самого.

* * *

Я став дорослішим і одиноким —
один як дерево стою біля дороги,
спадає з мене листя карооке
під мої тихі непорушні ноги.

Дивлюся я під ноги все частіше
і бачу лямпи фіолетові колій,
що світяться поосені чистіше
в прозоре і порожнє поле.

Проходять люди і несуть турботи
щоденні в кошиках із хлібом,
цигарками чоловіки попихкують з роботи,
жінки розщебетались біля хліву.

А я стою — мені цікаво
буть одиноким, без родини.
Мою дівчину інші цілували,
моя дівчина від іншого народила.

Від'їжджають друзі на поїздах,
навіть попрощатись забувають,
затих між яблунями тихий дах
і чути — там руки двері відчиняють.

(Наді мною пролітали журавлі —
пролітали фіолетовим сумом полів —
коло ніг моїх тихих посідали
а мене на крила свої не посадили).

* * *

осінь :
в ярах сині камінці
ожини

осінь :
над скибками кавунів
оси

осінь :
котиться бричка
листя припливає до
обода

осінь :
у неводі сплетенім із гілля
ставок б'ється як
окунь

осінь :
люди на довгих вулицях
кутаються в теплий
одяг

* * *

Старіти, кожного року додавати
до інтимної колекції на горищі
ще одні стоптані черевики
міняти стерті дерев'яні ложки на нові,
шмугляти коловороти на колодязях,
ставати серйозними,
гратися серйозно
в сім'ю, в обов'язки, в чоловічу дружбу
і не вірити снам,
де ляльки розмовляють як люди.

* * *

Сьогодні дощ нехай іде,
хай листя струшує додолу,
нехай дороги розведе,
немов мости до мого дому.

Хай посміхається з горбів!
Хай прикладе свою долоню
до спалених гарячкою лобів,
неспокій несучи в долину.

Я двері навстіж розчиню —
нехай Ви зайдете до хати
я хоч і дуже буду Вас чекати,
та все ж що-небудь розіб'ю.

Я розіб'ю печаль, як чашку,
додолу випустивши з рук.
Ви скажете мені : на щастя.
І я узнаю : Ви мій друг.

* * *

О, хто Ви, хто, візитарю таємний,
в моїй світлиці вчора гостював?...
Сьогодні у світлиці світлій темно
і котиться в долоні голова.

Он на столі стоїть порожня пляшка
і, мов коти, тепло муркоче на стільцях.
Метеликами пахощі від плаття
летять згоряти в цигарках.

У мене Ви забули черевики,
візитарю таємний наче дно!...
Але даремно, мабуть, я чекаю.
Згоряє день. Відчинене вікно.

* * *

Потухли осінні дерева
І попіл на згарищі лісу
і попіл замітає дорогу,
замітає дорогу до літа.

Згоріли порожні вокзали,
згоріли непривітні міста,
пропалені холодними вогнями,
пропали, як пропадає міраж.

Потухла святкова ялинка,
ялинкове свято потухло :
під попелом спогади поснули
про дівчину з очима ясними,

про дівочі тихі поцілунки,
про дорогу блакитну в житі...
Ну де б його взяти жару,
хоч би прикурити цигарку?

ОСІННЯ МОЗАЇКА

Восени дерева схожі на глиняні горщики,
у яких хитаються скляні квіти неба.

Восени будинки стають білими-пребілими.
Восени часто розчиняють вікна,
щоб у кімнати текли вулиці
з перехожими, автобусами і деревами.

Восени дядьки уважно прислухаються,
як балакають високі гуси.

Восени чоловікові з трьома яблуками у сітці
дорога до лікарні
здається довгою-предовгою.

* * *

Хтось від'їжджає, а хтось залишається на самоті,
визирає у шибку, проводжаючи-зустрічаючи автобуси,
знаючи все ж, що вона не одна, не одинока,
бо з зеленого тіла пагінець відростає,
що з часом розквітне дитячим криком,
але від того самотність не зникне,
самотність подвоїться на дитячий крик.
Хтось від'їжджає, а хтось залишається удвох на самоті.

* * *

Це давнє, це давно забуте,
як забувають влітку сніг,
чи в горі забувають сміх —
в ту хату двері всі закрито.

Я стукаю, я яблука збираю,
на макових сторінках прочитаю,
як човен проти хвилі правлю,
а річка вниз і вниз збігає.

* * *

Дід Давид
заховав човна
блакитного човна
заховав дід Давид.

Дід Давид
змотав річку
ниткою в клубок
і в човен поклав.

Скосив траву
зігнав корів
зібрав голови озимини
і в човен поклав.

Дід Давид
заховав човна
блакитного човна
заховав на горище.

* * *

пахнуть яблука :

яблука ходять по криницях
яблука ходять по дитячих головах
яблука ходять по дівочих спідницях
яблука ходять по автобусах
яблука ходять по конях

* * *

елегія :

У жовтім колоссі
живуть птахи із жовтими крилами
яких немає в жодного птаха

повіє вітер
птахам хочеться полетіти
зніметься усе поле і полетить

щоб слухати жовті пісні
зроблю клітку
і посаджу туди одного птаха

поле полетить
всього не спіймаю
одному птаху боляче на самоті

* * *

Знайшов з ким поговорити
коли нестерпна уже самотність
яка розростається по жилах як дерево
що родить яблуко кольору ніякого
я не знаходжу
що казати своєму співрозмовникові
бо те він знає
а те йому нецікаве
і починаю розповідати про дерево
яке розростається по жилах
і про яблуко кольору ніякого

ЛИСТ ДО МАТЕРІ

Я приїду, коли над полтавськими килимами,
розстеленими у зелених полях,
крила свої шукатимуть гуси
і колеса маритимуть дорогою,
вишитою на полтавських килимах,

Мамо, одягайтеся тепло —
по радіо передавали
холодно у вашім краю.

І посійте коло хати квіти.

* * *

Мамо, надивлятися на стелі,
як крізь віконце,
прокидатися серед ночі,
серед голих вишень коло хати.

Мамо, наслухатися відлітання журавлів,
наслухатися відходу чогось,
що не схоже на журавлиний крик,
але від чого прокидатися в ніч,
палити цигарки,
не снути до ранку.

* * *

Пальці квітів приносять печалі
у гранчастих із льоду склянках
і переливають у мої очі

З твоїх пальців виходять квіти
і хитаються над моєю головою
розсипаючи на дорогу
пелюстки печалі печалі

КОРОТКЕ ЛІТО

для М. С.

Віднаходити друзів крізь зелене скельце
з розбитої пляшки зеленішої від травня :
подивися на хату — вона зелена,
подивися на небо — воно зелене,
і річка — подивися — зелена.
Тим часом випадає сніг,
який білий і в зелене скельце,
а друзів так і не знайдено.

ТРИВОЖНЕ

Серед хати виросла яблуня,
а під яблунею —
вмерла (мати?!).
Пустіть! Пустіть!
Переходжу (мати!?) річечку по камінцях,
минаю поле (мати?!) в житах з птичими головами
перелітаю якісь дерева (мати?!) в цвіту,
натикаюсь (мати?!) на якихось людей.
А! — от моя кохана (мати?!)
А! — от мої друзі (мати?!)
А! — от мої вороги (мати?!)

Іду довго — довго.
Розчиняю безліч дверей (мати?!)
скляних та суцільних.
Перестрибую через собак (мати?!)
кудлатих : по десятку очей у лобі.
А хтось кричить,
Що мені ще багато треба пройти,
щоб узнати
що там під яблунею (мати?!)
Серед хати виросла яблуня.

* * *

ти не поїдеш
ти не поїдеш
бо хтось наговорив комусь
що люди забули
як виготовляти колеса
і все що має котитися стало

бо дорога зовсім не дорога
а просто людська плітка

бо де б не їхав береш із собою сумку
а вигадуєш що тікаєш від себе
а про все це я наговорив
самому собі

* * *

на дозвіллі коли всі хто мене оточує
виходять навшпиньках поодному з хати
починаю для втіхи вигадувати всякі дива

спочатку вигадую яблуко
його чіпляю на гілку поруч з листком
гілка хай росте із стовбура
і ще хай листя росте із гілки

потім вигадую пташку з жовтим боком
хочу її посадити теж на дерево
але ніяк не вдається
вона летить далі

і я залишаюсь знову сам
і все починаю в який уже раз
спочатку

* * *

ранньої весни
слухаю вперше
голосу синички
із-за стіни кам’яної

вперше думаю
що вони схожі
на зелені дзвоники
почеплені на гілки

вперше відчиняю двері
і затуляю вуха
і очам боляче
від зелених синичок

***

сьомого квітня
синички літали
обдивляли кожне дерево
шукали хатку собі
і тільки одна синичка
була самотня
і не шукала хатки собі
і тою синичкою був я

РАПТОВІ СИТУАЦІЇ

Не переношу раптових ситуацій
і ніколи не орієнтуюся в них
викликаючи тим самим
у посторонніх сміх
Я не знаю як боротися з цим змієм
У мене ніколи не було списа
а з коня я падаю
ще не сівши на нього
А змії раптових ситуацій
прилітають до мене
навіть коли я на самоті

ГРАВЕЦЬ У ВИГАДАНУ ГРУ

Їй ще не дали назви
але дечим вона схожа на інші
грає двоє без уболівальників
Виграє той хто виграє
У цій грі який уже раз підряд
я програю
Я пропоную кричати півнем під столом
пропоную штани
бо грошей не маю
щоб не починати гру іще раз
де вже знаю
знову програю
щоб знову почати гру

ДЗВІНКИ КОНВАЛІЇ

Почеплю на нитку п'яток росинок
і буде конвалія дзвінка,
стану на Хрещатику з пучечками в руках —
продавати конвалії дзвінкі.
— Ото, — каже перехожий, — придумав
конвалію з роси —
таку ж і дівчині не подаруєш
і в склянку на столі не поставиш
та й взагалі, вона зразу розсиплеться, —
а я почну виправдовуватися, що я
не за виручкою стою, а щоб усі перехожі
послухали, як дзвенять конвалії,
а потім візьму і подарую усі пучечки
одній дівчині, вона сяде в тролейбус
і я ще довго чутиму нехитру музику
конвалій, що я їх сам придумав.

* * *

від зайця
ще менше зайченя
заплутане як брошка в траві
воно здригається в ліжку
коли по стіні
ходять тіні
здригається
затиснувши в лапках
іще менше зайченя
яке теж здригається в ліжку
коли по стіні
ходять тіні

* * *

А все ж і зараз хтось живе
захований під сніжне простирало —
то клен Василь глибоко корінь в'є
і паростя далеко простирає.

Живуть пташам в яйці струмки,
що вилупляться, заспівають,
того, як в голові думки
під простирало біле не заховаєш.

ЗУСТРІЧ З БРАТОМ

На розі купили кульок полуниць,
пожартували з молоденькою продавщицею
(полуниці очі червоні свої
виставляли в паперові віконця).

Потім лавку порожню знайшли,
сіли, беремо полуниці по черзі
і раптом місто запахло тим,
що як тарілка з соняшним світлом.

Розмова, як нитка,
від губи до губи,
скачуть слова пташками
по нитці туди-сюди.

Якби ще сонечко у чоботях червоних прийшло,
якби ще синички залітали у вуха,
якби ще криничку заплетену у траву
і ми, мабуть, були б зовсім вдома.

КОВТОК ВОДИ

Присяду навколішки
і витягну холодну флягу
розмальовану рибками
і човнами.

Погладжу її біле тіло —
у фляги тіло лагідне, як у дівчини,
як у дівчини над річкою
увечорі.

Не поспішаючи відкручу кришку
і тихо-претихо,
проникаючи в таємничість води,
підніму флягу до губ.

Відіп'ю ковток і посиджу,
слідкуючи, як по чорній шкірі
попливуть рибки
і човни попливуть.

— Старий, в тебе є ще вода!
Дай ковточок глинути.
Обережно передам Миколі,
щоб не злякати рибок і човнів.

ВПЕРШЕ ДО КОПАЛЬНІ

— А це що?
— Це ліхтарик і зовсім новенький...
— Справжній-справжнісінький? Запали мені...
— Зараз день і ти не побачиш,
як-то яскраво горить мій ліхтарик,
особливо під землею.
— А ти не боїшся іти під землю?
— Ну що ти — я ж уже зовсім дорослий.
— А ти не останешся назавжди в копальні,
як наш тато? Ні?...
Ти можеш мене обдурити,
а щоб не обдурив,
ти повинен кожного дня
приносити мені з копальні грудочку вугля.
Спробуй тільки остатися колись і не принести!...

* * *

Він скинув із себе листя і птахів,
погубив стежки рогаті в травах,
вивільнився з-під суниць і струмків —
і став під Новий рік Лісом.

Деякі сумували на пні,
деякі челаки повернення Лісу в ліс,
ті деякі не могли втямити,
що Ліс нарешті став самим собою.

Деякі мстилися забуттям,
вигадували інші свята.
А дехто відчиняв білі двері
і приносив грушових подарунків від Лісу.

* * *

За поворотом круглішим від колеса
трапився назустріч мені Ліс,
ступаючи ногами з волохатого кореня,
із скарбничкою осеней, зим і літ.

Із таїнами грушових дупел,
з корчами, що кричать оленями,
з двома стрічками, що сплелися докупи,
із народом, що дружить — з опеньками.

Із спогадом мохом оброслим
про діда з бородою густішою ніж зарості,
який у бричці — гнізді із хворосту —
привіз мені казку про зайчика.

СНІГ

для В. М.

На дереві, як груші, три ворони
неструшені, хитались цілий день —
то вчора, а сьогодні зранку
тільки й розмов, що сніг іде.

І сани покотились подарунком,
мов порятунком від якихось бід,
губили рукавички понадвору
і головний губили біль.

Інакше говорилося, читалося,
чистішало на вулицю вікно
і брязкоту клямок чекалося,
мов не чував того віки.

* * *

Одна нога в чоботі,
друга в черевику —
це березень.

* * *

Для чого я почав розповідати
про те дерево,
що родить одне яблуко? Для чого?
Він же ніколи не бачив отого дерева
з одним яблуком,
а коли й бачив, то вже йому забулося,
Для чого я почав...
Краще поговоримо про футбол
і коли я побачу самотнього гравця
(якого ніхто не побачить)
я нічого йому не скажу.

* * *

Ця дорога на якій я здавна пішохід
від криниці до криниці
Чи була вона?

Це яблуко що робить свято тарілці
в будній день понеділок
Чи було воно?

Цей місяць від якого стає ще більшим
велике дерево над дахом
Чи був він?

ІКАР НА МЕТЕЛИКОВИХ КРИЛЬЦЯХ

* * *

Знаємо про трьох
які живуть під одною яблунею
і схожі на Ікарів з метеликовими крилами
Коли стежимо за їхнім літанням
бачимо як з'являється четвертий
від того
що три попередні
голосно розмовляють
про літання

* * *

— тут десь поблизу море
ти чуєш брате?

— чую голоси пташині
чи то співають вітрила?

— чуєш?
десь близько море

— чую як б'ються наші серця
чи то прибій?

— десь море
брате?

плескотять весла
чи то наші уста?

* * *

Козак від'їжджає,
дівчина плаче

Він сів на коня —
жінки заспівали ще сумніше.

Тоді він заплакав,
а жінки стали сміятися — довели.

* * *

Почленований як на пласі
на окремі шматки
які об'єднує тільки моє ім'я
я бачу як ті відокремленості
не слухають мене зовсім
І боюся (спостерігаючи
як одна з відокремленостей
стала кудлатим собакою)
бути з'їденим цілком
хоч і так мене вже не існує
а є окремі шматки як на пласі
які об'єднує тільки моє ім'я

* * *

Циганчине намисто розсипалося
стала і не знає за якою монетою гнатися

Так всі і розбіглися
а трава поховала

А потім копали могили і знаходили монети
І думали що відрили клад і копали глибше

А коли орючи знаходили монети
то з більшим завзяттям орали ширше

* * *

Уже спрядалася овеча вовна
на теплі спогади і рукавички онукам
І токам нічим було іґратися

тоді баби виходили в глибокі кучугури
ставали у воротах спершися на костури
І прикликали до себе того хто як човен

І він плавав по колу між ними
повен вишневого цвіту
І пшеничних зерен прожитих днів

стиха говорили з тим хто як човен
І йшли по домівках умирати
гріючи в жменях пелюстки і зерно

* * *

Збік дороги відставали піші
піші заздрили тим хто їхав
(хоч зовсім не знали хто їде
і куди їде
і що кожного чекає попереду)

Навіть полоненим стає жаль тих
хто залишається збік дороги
вони махають їм руками
щоб підбадьорити

* * *

На розі тієї вулиці
виросло дерево року
і вкрилося листям годин
всі чекали щоб прилетіла пташка
і звила на тому дереві гніздо
Всі чекали аби переконатися
що це дерево не мертве дерево
Але коли заходиш до годинникаря поруч
то бачиш що всі годинники спинилися
і чути було як з циферблятів
сипався пісок годин
Тепер усі знали
то мертве дерево

* * *

Щоб засипати це провалля
використовуємо різний мотлох
і чи не найбільше риємо книги із бібліотек
величезні книги
декілька сторінок
доводиться нести удвох
але трохи озираємося
щоб не побачив наглядач
яким дешевим і небудівельним мотлохом
засипаємо провалля
Знаємо
що навесні піде з гір вода
і провалля знову з'явиться з-під мотлоху

* * *

Вони раділи, що тепер мають можливість
передавати серйозні накази,
ало сповідатись одне одному на відстані,
коли провели телефонну лінію через поле.

Виявилося, що вони помилилися
і то стало ясно восени
коли на дроти насідали перелітні ластівки,
для яких люди начіпляли у полі дроти.

* * *

Плачуть над глечиком що розбився
і гуртом ліплять другого
розмальовують любовно
і ховають туди дещо
хоч знають що знову
глечик розіб'ється

Але хай б'ються
бо куди потім дівати глечики
як їх збереться число
та й нічого буде ховати туди

— У мене є перша троянда
але нікуди сховати
— А в мене цілий базар глечиків
та нічого в них ховати
тому мабуть і не б'ються

* * *

Було перше і друге —
першому дали ім'я яблуко,
другого не охрестили ніяк
Сказали :
перше не може бути другим,
а друге першим,
хоч схожі вони були між собою,
як два яблука,
і істинність їхньої схожости
ніхто не міг довести аж до фіналу —
вкінці все відмінне стає однаковим.

* * *

Ця дівчина може раптом умерти
коли хтось деколи із її горла
витягне оті два ножі
до яких вона так звикла
що називає крилами горлиці

Але всі називаємо її німою

* * *

Рибалки на березі
покиньте гратися з камінцями

бо ті риби в глибині
можуть колись зробити вас камінцями

і ви не повернетесь додому
хоч ще пам'ятатимете про вітрило

* * *

На мотив Т. Шевченка

Як була молода — була як пушинка,
а тут вітер як подує, як подує з-за гори,
то й чіплялася серпом за пшеницю, щоб не полетіти.

Як зайшла в тяж —
не так боялася.

Тепер чую Івасик ворушить ручками під копою,
а тут вітер як подує, як подує з-за гори,
а я знай все серпом, серпом за пшеницю,
та часто не вдержуся і лечу до Івасика.

* * *

— це ліс? — це не ліс
це глибока трава
і нам триматись треба за руки
щоб не загубити одне одного

— це ліс? — це не ліс
це пташине крило зеленіше від лісу
і коли ми ще трохи пройдемо
то знайдемо і самого птаха

— це ліс? — це не ліс
це тиша глибша від дерев
давай покладемо пальці на губи
щоб не сполохати знайденого нами птаха

В ГОСТЯХ У НАРОДНЬОЇ ХУДОЖНИЦІ ГРУЗІЇ ОЛЕНИ АХВЛЕДІАНІ

В кімнаті, де було повно глечиків
різних країн і всіх віків (викопані і новітні)
різних форм і кольорів,
я дуже захотів води і не міг її знайти.

І ви і я сиділи в глечиках.
Ви сиділи в глечику із грузинської глини,
а я — з української.

Ваш глечик був кольору старости
і інкрустований геніяльністю,
а мій глечик був зелений
і на боках висіло листя.

І я був настільки малий, що сховався
у глечику з головою.
А всі зрозуміли це
як неповагу Вашому дому.

* * *

Дзеркало озерних вод
тієї ночі стало сторч

Жінки, які прилітали щоночі
не помітили того — видивлялися

і не бачили що з того боку
стирчать затонулі кораблі і старі риби

які роблять дзеркало озерних вод

* * *

Для нього люди складали піч —
це півторадоби, а не кіт.

Ходили вони орати з Іваном —
Іван оре, а той собі спить.

Іван проорав аж від Макіївки додому,
а той кричить — ходімо їсти

Каже : проспав добу і ще спати хочеться,
ото й півторадоби, а не кіт.

* * *

Вовки туманяні з'їли село
І загризлися між собою
те, що йшло — не прийшло :
покотилося вслід за сорокою.

Дороги позаплітала Гася —
не знати де червоні чоботи калинові,
на роздоріжжі ворожить циганка
і на виручку шерсть купує вовкові.

* * *

З-під мосту вилазив перестрівав
або дзвонив по телефону під моїм ім'ям
і відбирав усмішки у дівчат
що сміялися мені
Крадій усмішок
ховався в кущах
називав себе пташкою
або зайцем
щоб я не впізнав його
в людській подобі
і не запідозрив

* * *

Зальотник амур
був на цей раз необережним
тітка повісила липучку
і до неї пристав амур
своїми тендітними крильцями
— До кого він літав? — думає вона
знімаючи з липучки
таку велику муху.
А одна начіпляла по всій хаті
хоч подивитися який він той амур
Довго шукала його між мух
що здавалися їй все амурами
хоч амур так і не прилітав

БИК З ОДНИМ РОГОМ

Посилала мене мати
зеленого жита жати

Із темної печери, що була житом,
виходив бик з одним рогом, що був плугом,
і кидався на жінку, що була нивою,
аж та падала, як рілля, що була голими ногами.

Поранена об ріг бика, що був плугом,
жінка лежала на землі, що була голою,
і гляділа квіти, що були червоним маком.

Заходив бик з одним рогом, що був плугом,
у темну печеру, що була житом.

* * *

— Хмаро,
затули долонею
сонце.

А ти, дерево,
піди до криниці —
само нап'єшся і мені принесеш.

— Хай пташка полетить,
їй нічого робити, співає,
а я тчу тіні з трави.

Хмара затулила долонею сонце.
Дерево виткало тіні з трави.
Пташка накрила крильцями пташат у гнізді.
а я сходив по воду і п'ю.

* * *

— Ти хто?
— Я той, хто ходить далеко-предалеко.
Весною виходжу і повертаюся в серпні,
обвитий стрічками яблук.
— Ти хто?
— Я той, хто все плутає.
Можу випускати листя, а потім помилюся
і випущу листок, що літає.
— Ти хто?
— А ще я вмію з гілок тишу плести
і складаю у той кошик рожеві пелюстки,
а потім розсипаю одній дівчинці,
що вміє пальчиком малювати на піску зорі.

* * *

— Ти оце тільки повертаєшся?
— А хіба ми давно розлучилися?
— Давно, бо вчора тут росло дерево —
на ньому вже було листя,
але тінь падала гола.
А сьогодні на дереві сидить білий птах,
що дуже блищить на сонці.
В нього із крил випала ця чорна пір'їна,
яка нагадує про завтра.

* * *

Осінні коні з кленового узлісся
де він заплутався в перелітних птахах

Коридорними лісовими дорогами —
віддаляється цокіт копит

а дід у гриви заплітає стрічки —
вирізає смужки з річок і стежок

Дід ніяк не зачинить дверей —
вітер прилітає грітися на печі

А той все доганяє — зводить мости
а ні — то летить на білому птасі

ХЛОПЧИК МАЛЮЄ ЛІТО

Кавуни зелені
котять півні
по жовтій нитці
простягненій під вишнею
на якій одинока птиця хитається на вершечку
(краплі вишень
забризкали стіну хати)
Туди — сюди
одинока птиця хитається
мече кругле око на землю
де кавуни зелені
котять півні

* * *

А той не корчився
у передсмертних муках
він корчив дурня
для веселої дівчини на коні,
що називається смерть.
Показував язика
і жалкував, що не може
ще й потанцювати,
щоб ще більше розвеселити
веселу дівчину на коні
із ім'ям Смерть.

* * *

До галявин чотириногі і чотирирукі
чоловіки приколені булавкою, наче жуки,
серединою тіла,
ніяк не можуть відірватися —
видно їхнє ритмічне намагання.

* * *

Дівчатка сказали : ми дощ
поскидали всю одіж із себе
і розвісили на гілля
щоб дерева одяглися

Побрались за руки
і танцюють на стежині
коли прислухатися
то чуєш лопотіння їхніх ніг

* * *

Лілея стає давнолілеєю —
сніг розтає хмарою

а щоб давнолілея знову ставала лілеєю
виходить річка із лісу

а так річка ховається у пісок
і кораблі не пливуть — бо нема лілеї

* * *

жив один лис який умів писати
і він писав у шкільному зошиті про осінь

носив під пахвою зошит
і олівець за вухом і сідав на пні

коли бачив що ще один лист упав
або бачив гніздо без птахів

коли мерзли пальці і груди
грівся над багаттями глиняних круч

коли лягав спати зошит клав під голову
і згадував що він побачив за цілий день

а того ранку прокинувся і побачив сніг
і заховав він зошит до наступної осени

* * *

Малий хованець
ховався за деревами
бачачи стару лісову дорогу
зарослу деревами
засипану листям і кислицями
Але для мого брата дерева не настільки щільні
щоб не побачив мене
присілого на коліна
— Я той хто може побачити зорі вдень —
Прикликає мене до себе
і показує між верхівок дерев небо
Мені ж нізащо не побачити зорі вдень
тому затьмарюю небо темними смугами
і починаю бачити зорі
— Тепер ми на зорі ходимо
і ці люди — зорелюди —

НАРЕЧЕНА

Ще соромитися як рушникові на стіні,
ще в цноті первіти яблуневої гілки,
ще надіятися на фіолетові півмісяці
почеплені у вуха замість сережок,
та вже не вийти у вишні білі,
щоб ховатися
хоч би й одягтися у плаття біле
і в сніги не вийти, як через
поріг із хати, яку навиворіт вивертають (піснями)
а тільки заміж вийти.

І вже потім шукати у криниці дно.

* * *

Кажу вам таку собі баляду :

У книгиці жив глечик
закоханий у воду

Ненавидів уста
які воду цілували

ненавидів руки
які інтимність рушили

лякався як забирали воду
з його обіймів

вирішив утопитися
а вода покохала другого глечика

* * *

П'ятеро жерделин жіночого роду —
безстижі — поскидали з себе листки

і заграють з-під маляревої руки
з п'ятма вишнями чоловічого роду.

Маляр малює : чи ненаситний глечик,
чи щедрости криницю без дна?
Чи кухлем наливати молоко в глечик,
чи з глечика в кухоль — маляр не знав.

Той глечик, як українка в Полтавщини —
маляр не байдужий — розібратись хоче —
глечик його ребра ночами лоскоче —
глечик — дівчина — полтавська глекиня.

Вже й борода у маляра — все малює,
вже й жерделини заміжні цвітуть,

в хлопців як вишні діти ростуть.
Маляр таємниці глечика довіку не розгадає.

* * *

Я не зможу так швидко побачити тебе
бо на дорозі на місці побачення
стоїть яблуня
і я мушу нарвати зеленків
а потім продовжувати путь свою
боюся що поки рватиму яблука
ти підеш ти не дочекаєшся
і я тебе не побачу не побачу

* * *

першоклясникові закоханому в берізку
ніколи не дочекатися взаємности

ні яблук ні груш
ні подарунку дивної пелюстки

а їй річечку поблизу приведи
птахів красивих на гілки посади
— дівчино ти в берізці живеш
бо чому ти весь час мовчиш

бо чому я забув берізку
яку кохав у першому клясі

* * *

Приторкни долоні до обличчя
схожі на приторки
між квіткою
і крилами метеликовими
Боязнь понівечити обличчя
(розписане тонше крил метеликових
словами : кохана, її ім'я, смуток)
хлопчиськовими пальцями — поцілунком.

* * *

Щоб не впізнали
зломи гілочку вишні
і стань на дорозі
а як піднімеш і закриєш нею очі
то ти станеш вишнею
і ніхто тебе не впізнає.

Ще заспівай — подумають пташки налетіли
на вишню

* * *

А ти як пісок
щільніше стуляю пальці

А ти як пташка
роблю для тебе клітку

А ти як вода річкова
шукаю для тебе глечик

А ти вже ліс
А ти вже поле
А ти вже дорога

* * *

удвох
штовхатимемо одне одному
паперового човника
на озері між нами

а вночі
ловитимемо мишу меншу за наперсток
яка шурхотітиме під шафою
і заважатиме нам спати

* * *

не принось мені це яблуко
воно зелене
і вранці подобалось декому
не принось мені це яблуко

не показуй мені цю пташку
що живе між твоїх грудей
і жахається клітки із моїх пальців
не показуй мені цю пташку

* * *

А між двома деревами
два червоних півені б'ються
крилами до землі течуть
і по найкращій у світі райдузі
почепили кожен на свої хвости
(на хвости дощу)
і пір'їну одну загубили
в палісадник щоб цвіли троянди
Кохана не зачиняй вікно
і ти побачиш як іде дощ

* * *

гітара дівувала
ревнувала до струмка

квіти ходили
в місячному танку

закохані цілий вечір
піяністовими пальцями

грали коло хат
на лавах як на клявішах

* * *

дівчата на галявині
сідають на квіти поруч з метеликами

їх сполохують закохані хлопці
які ганяються за метеликами

потім ховають коліна в траву
плетуть кошики зі сміху

складають туди суниці
і закоханих хлопців

що їх розшукують
ще нижче за суниці

ЛІТЕРАТУРА :

Маргарита Малиновська : По-весняному. — « Літературна Україна », 1964, ч. 30, 17. квітня.

Дмитро Павличко : Пісні про золоту птицю. — « Літературна Україна », 1964, ч. 34, 1. травня.

Володимир П'янов : Василь Голобородько. — « Дніпро », 1964, ч. 7, липень.

Іван Дзюба : У дивосвіті рідної хати. — « Дніпро », 1965, ч. 4, квітень.

Дмитро Сєдих : З дивосвіту тісної хати — у світ широкий. — « Літературна Україна », 1965, ч. 49, 18. червня.

Іван Дзюба : Хлюпни нам, море, свіжі лави. — « Український календар », 1966, Варшава, стор. 271-273.

Доповідь голови правління Спілки письменників України Олеся Гончара : Українська радянська література напередодні великого п'ятдесятиріччя. — « Літературна Україна », 1966, ч. 90, 17. листопада.

Анатолій Макаров : Метаморфози ліричної поезії. — « Літературна Україна », 1968, ч. 93, 22. листопада.

Мілан Бобак : З Іваном Драчем (інтерв'ю). — « Дукля », 1969, ч. 4, стор. 55-57.

ЗМІСТ

ДЕТАЛЬНИЙ ЗМІСТ

ВІД КРИНИЦІ ДО КРИНИЦІ

ІКАР НА МЕТЕЛИКОВИХ КРИЛЬЦЯХ

Imprimerie P.I.U.F. - 3, rue du Sabot - Paris (6e)

Смолоскип

В сучасній поезії, особливо молодій, Василь Голобородько – явище осібне й несподіване. Йому нібито невластива та раціоналістична масштабність, до якої небезуспішно прагнуть сучасні молоді поети; він не поривається у космос і в "термоядерні" світові клопоти; здається, ніби його не дуже цікавлять і ті ідейні шукання, які великою мірою наснажують громадянсько-активну молоду поезію. Але це – лише на перший погляд. До сучасного світовідчування Василь Голобородько йде своїм, надзвичайно самобутнім і цікавим, суто поетичним шляхом. Натомість поширеного тепер "інтелектуалізму" в Голобородька ніби оживає світ "наївного" предка або довірливої дитини, заселений дивними істотами, наповнений чарівними звуками, кольорами й пригодами; світ української народної язицької ще, демонології, казки, загадки, думи...Світ цей являється від Голобородька не в літературних ремінісценціях, не в філософській системі і навіть не як "тіні забутих предків", – але як жива реакція отак укладеної душі на цілком сучасну навколишню дійсність. А ніби "вузькість," "хатність" Голобородька це не відмова від багатства й невичерпності світу, а особливий шлях до них, особливий спосіб увійти до них "зсередини", побачити внутрішню "душу" речей, побачити багато в малому, безмірне в обмеженому й фантастичне в звичному й побутовому. Треба оцінити предметне та чуттєве багатство поетичного світу В. Голобородька, локалізоване на порівняно невеличкому життєвому "квадраті".

Іван Дзюба

Смолоскип